

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

na kraje bivše Avstro-Ogrske:	za Nemčijo:
celo leto skupaj naprej . . . K 60—	celo leto naprej K 65—
pol leta 30—	za Ameriko in vse druge dežele:
četrt leta 15—	celo leto naprej K 70—
na mesec 5-50	

Vprašanjem glede inzeratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znamka.
Upravništvo (spodaj, pritličje, levo). Knafljeva ulica št. 5, telefon št. 90.

Inačica vseh dan svobod, izvenredni modelji in pravniki.

Inzerati se računajo po porabljenem prostoru in sicer 1 mm visok ter 54 mm širok prostor: enkrat po 12 linij, dvakrat po 11 linij, tretkrat po 10 linij. Poslano (enak prostor) 30 linij, priloženo (enak prostor) 20 linij. Pri večjih inzeratih po dogovoru.

Novi naročniki naj pošljejo naročnino vedno po nakaznici. Na samo plačilo naročbe brez poslatve denarja se ne moremo nikakor ozirati.
„Narodna Tiskarna“ telefon št. 90.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani:

dostavljen na dom ali če se hoče poslati:	četrt leta naprej K 15—
celo leto naprej K 50—	na mesec K 1—
pol leta 25—	

Posamezna številka velja 30 vinarjev.

Dopis naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.
Upravništvo: Knafljeva ulica št. 5 (v I. nadst. levo), telefon št. 94.

Rudeča nevarnost.

Ljubljana, 24. marca.

Množilo se znaki, ki dokazujejo, da je pariška konferenca na krivi poti. V Angliji se stotisoči pripravljajo na štrajk. Iz Nemčije prihajajo odločni glasovi, da ne bo nikdo podpisal smrtnih obsodb celega naroda. V Parizu je Cotinu sledel drug »prenašatelj«, ki sicer ni streljal, pač pa je zaklical Clemenceau: »Dol z imperializmom!« Švicarski, francoski in nemški in drugi nevtalni listi s vane. V Barceloni se pojavljajo nemiri. Cela laška socialistična stranka je izstopila iz dosedanjih internacionale, ki jo vodijo francosko-angleški vladni socialisti, se priklonila ruskemu boljševizmu in poslala Leninu pozdrav. Na Ogrskem je proglašena diktatura proletariata in zajedno je tam padla izjava: »Zasedite nas, toda takšemu diktatu, ki raztrga naš pravi narodni teritorij, se ne uklonimo!« V Rusiji zbira Trockij baje veliko armado za spomladansko boljševičko ofenzivo proti srednji in zapadni Evropi.

Gospodje, mudri se! Izgleda, da edini Wilson vidi, kakšne velikanske napa-ke uganja za Sonninom in Orlandom še Clemenceau. Lloyd George si zaenkrat pomaga s podržavljenjem rudnikov in železnic. Toda laso je: Konferenca je na krivem potu. Jasno je to danes ne samo nam Jugoslovancem, ampak najbrže že tudi onim, ki so to zakrivil. Danes sicer tega še ne morejo priznati, toda jutri bodo radi priznali. Izgledi za Jugoslovane se naenkrat zonet zboljšujejo. Ako dosežemo svoje zahteve, ako dobimo ves naš teritorij, prehrano, industrijska sredstva in valutno posojilo, potem ostanemo mirna točka, oaza sredi puščave, predstaja miru in reda, jez ne samo proti pangermanskem in latinskemu imperijalizmu, ampak tudi aktivna vojaška predstaja proti anarhiji, ki se nam bliža iz Rusije preko sosedne Ogrske. Seveda je predpogoj temu resnično demokratična notranja ureditev in predpogoj temu p.ievduar »iggokol zadovoljnost našega ljudstva vzmanjenje resnične narodne solidarnosti. Vsaj na tem delamo z vsemi močmi.

Cisto druga je pa slika. Če nas posli-ffo. Odrtrgani del našega narodnega telesa se bo zvjval v krčih, ki jih bo ču-tila vsa Evropa. Mi ostanemo nepomir-ljivi proti vsaki invaziji in bomo proti in- vaziji z zapada ravno tako nepomirljivi, kakor smo bili nepomirljivi proti inva- ziji s severa in iztoka. Začasno nas lah-ko podjarmite, trajno nas ne boste in jamčimo vam, da bo zadnja invazija na- samo najbolj obsovana, ampak tudi najkrajša. Morda ne bo trajala niti leto dni. Če hočemo, najdemo povsod za-veznike.

Mi tega ne želimo. Doslej smo vse pričakovali od Antante, danes še vedno pričakujemo vse od nje. Mi svoje za-vezniške zvestobe doslej nismo prodajali za lastno korist in je tudi sedaj ne

bomo. Toda tudi sebe ne pustimo pro- dajati. Preveliki so interesi ne samo našega naroda, marveč tudi interesi Francije in Anglije, interesi zveze na- rodov, interesi človeštva.

Gospodje v Parizu! Rudeča nevar- nost ni izmišljena. To veste sami bolje nego mi. Ne igrajte se z njo. Ne odbijajte sigurnih zaveznikov Srbov, Hrvatov in Slovencev zato, da si ohranite nesigur- ne zaveznike. V izberi med Jugoslavijo in Italijo za vas ne more biti dvoma. Pri nas so dane garancije za mir in za zve- stobo. Ne vemo, če imate takšne garan- cije drugod. Mi lahko kakor Fabius na- gumamo svojo togo: Izbirajte! Izbirajte tako, da vam ne bo žal.

Srednjo šolo za Mursko polje!

Kakor se je poročalo iz Pariza, je naša mirovna delegacija predlagala, da se priklonijo Jugoslaviji tudi ogrski Slo- venci, t. j. pokrajina med Muro, Rabo in Krko, Unajmo, da bo ta predlog tudi sprejet. Tako bi prišla v našo oblast po- krajina, ki tvori s slovenskim »zhodnim Stajerskim posebnost celoto, katere središče je Mursko polje in ktere meje tvori na zapadu in jugu razvodje med Muro in Dravo, t. j. Slovenske go- rice, na severu razvodje med Muro in Rabo, na vzhodu pa Krka. Lipniško po- lje in hribovje severovzhodno od tega za nas ne pride v poštev. Ta pokrajina ima kakih 150.000 prebivalcev. Tudi po jeziku tvorijo ti prebivalci nekako eno- to. Kljub vsem posebnostim, ki so se razvile v prekmurski slovensčini, je skupen glavni karakteristikoni znani ti, ki se je začel razvijati iz prvotnega ali primernega (u kruh = krüh) v času, ko je nastopil dialektični sekundarni u. n. pr. dug (dolg), vuk (volk).

Središče in največji kraj te pokraji- ne, zlasti murkega polja, ki se razteza od Spilja do izliva Krke v Muro, je Rad- gona. Prometne zveze se sedaj seveda niso najboljšie, ker nas je od ogrskih Slovencev doslej ločil kitajski zid ogr- ske državne meje. Imamo samo železni- ko Ljutomer - Radgona - Spilje. Od Radgone do železnice Čakovec - Len- dava, t. j. v razdalji 40 km sploh ni no- benega mostu čez Muro. Iz Sobote pe- lje železniška proga, ki se razcepi v progo proti Zali in v progo proti Kör- mendu. Tretja železniška proga gre od Čakovca proti Zali. Manjka pa zveza med temi tremi progami. Najkrajša zve- za (kakih 30 km) bi bila Lendava- Sobota - Radgona. In faktično so Ogr- to zvezo že projicirali, kakor posnemam iz najnovejšega zemljevida iz leta 1915. S to edino zvezo bi bil promet zdatno olajšan, ker bi imelo Mursko polje na- enkrat dve longitudinalni, namreč Lju- tomer - Radgona in Lendava - Radgona in njuno skupno podaljšano progo Rad- gona - Spilje. Naravnost idealno bi pa bilo, ako bi se zgradila še transverzal- ka Lendava - Ljutomer in njeno nadalje- vanje do Ormoža. Ogrji so že na vzhod- ni strani projicirali nadaljevanje te pro-

ge do Velike Kaniže. Če se priklonijo ogrski Slovenci Sloveniji, bode se mo- rala ena ali druga teh dveh prog na vsak način graditi. Pred vsem pa bo nujno potrebno zgraditi en ali dva mo- sta, n. pr. pri Ljutomeru in Radincih.

Spregovoril sem nekoliko več bese- di o tej pokrajini, da podprem zahtevo po srednji šoli za Mursko polje in da do- kažem njeno možnost, če je to dokazo- vanje vobče potrebno. Če pa ni, pa želim vsaj obrniti pozornost naših mero- dajnih šolskih oblastni na to zadevo. Do- slej murskopoliški Slovenci niti štajer- ski, niti ogrski sploh niso imeli nikake srednje šole. Stajerski del teh Sloven- cev je svoje sinove pošiljal študirat v Maribor. Za ogrski del pa bosta Mari- bor in Ptuj vendar nekoliko predaleč, zlasti dokler se prometne zveze ne zboljšajo. Treba bo pa tudi mariborsko gimnazijo razbremeniti, kajti ta zavod je začetkom vojne štel kakih 500 do 600 učencev in je moral nekaj razredov na- staniti v dilaškem semenišču. Razbre- meniti bo pa treba tudi ostali dve slo- venski gimnaziji na slovenskem Šta- jerskem, namreč v Ptuj in Celju. Kajti bodoča slovenska Stajerska z ogrskimi Slovenci bo štela nad pol milijona ljudi. Kranjska s pol milijona prebivalci je imela v začetku vojne osem gimnazij.

Ogrji obljubljajo ogrskim Sloven- cem gimnazijo. — Pa udi naša vlada ne zaostaja: preteklo nedeljo so padli po Murskem polju z aeroplana lističi, po- pisani od »Vlade kraljeva Slovencev, Hrvatov i Srbov«, na katerih se prek- murskim Slovencev, obljubujejo šole, mostovi in železnice.

V poštev bi prišla za sedaj humani- stična gimnazija, ker je bilo doslej ljud- sko šolstvo »vde slovenskega jezika preveč zanemarjeno.

Kar se tiče kraja, kjer bi naj stal zavod, bi najbolji prišla v poštev Rad- gona in sicer iz sledečih razlogov: Rad- gona je nekako središče Murskega po- lja in leži prav ob Muri, torej na meji Stajerskega in ogrskega dela. Najbolji pa govori za Radgono delstvo, da je edino mesto, ki popolni srednji šoli lahko nu- di dovolj stanovani, ker pride v tem oziru v poštev tudi Gornja Radgona, ki jo loči od Radgone samo Mura. Cel kompleks, trg in mesto, ki se utede- pitak združiti (kakor menda tudi Mari- bor z Magdaleno. Studenti in Pobrež- jem ali Ptuj z Bregom ali Celje z Bre- gom ali Gorica s Pevmo in Podgoro itd.), bi v oziru stanovanj popolnoma zadoščali. Sobota, Belotinci ali Ljutomer so v tem oziru premajhni.

Zeteli pa je, da se ustanovi skupna srednja šola za vse obmurske Slovence, t. j. za prekmurske in tostranske, ker bi bil tak višji zavod mogočen faktor za zblizevanje Slovencev ob Muri, ki jih je doslej ločil kitajski zid ogrske držav- ne meje, kajti v enem in istem zavodu bi se odšli vzgajali bodoči duhovniki, učitelji, uradniki itd., ki bi pozneje de- lovali med obmurskimi Slovenci. Tudi jezik bi se na ta način začel zopet zbliz- evati. Predpogoj nadaljnjega zblizeva-

nja bi tudi bil, da se eventualno okrožje ne stvori samo iz ogrskih Slovencev, temveč se jim priklonijo tudi vzhodno- štajerski Slovenci, da se ne nadaljuje isti »separatizem« ogrskih Slovencev, ki so ga doslej morali prenašati prisil- jeni.

Čas hiti, v kratkem utegnejo vsi ti kraji postati naši in do septembra je ko- maj pet mesecev. Treba bo torej kma- lu misliti na uresničenje te zadeve.

M. R.

Naši ljudje v Italiji.

Prispel sem pred par tedni z bata- lijonom dobrovoljcev iz Italije, kjer sem imel priliko govoriti z nekaterimi naših gorških beguncem. Raztreseni so po ce- li Italiji. V Meratah blizu Como ter v sosednji vasi Brivio nahajajo se skoro vsi begunci iz občine Biljena. Razbral sem iz pripovedovanja teh ljudi, da zelo težko prenašajo svojo usodo. Vsak do- biva 1-20 L na dan in s tem si ima pri- skrbeti vse potrebno. Prisiljeni so, da potrosijo male prihranke, ki so jih pri- nesli s seboj — kdor je bil tako srečen. Ali večina je navezana na samo podpo- ro. Čeprav so jim domačije ali vsaj po- lja uničena in imajo voditi trdo borbo za vsakdanje življenje, vendar je njo- hov narodni duh nepokoraven. Dospevši v ta kraj — kamor so jih eskortirali karabinerji, ponudili so jim v poljubla- ni italijansko trikoloro, češ da so oni že laški podaniki!! To je bilo v poletju leta 1916. Naravno, da so to energično odbili in neuklonjeno potrjevali svojo narodnost slovensko, s trdnim upanjem, da i nam zasije dan slobode. Došli je dan zrušenja Avstrije in pričali so mi, s kakim veseljem so sprejeli vest o usta- novitvi naše države SHS. Pričali so mi, kako je ljubljanski župnik bil radi ne- prikrivanega navdušenja za Jugoslavijo drugi dan po premirju odveden v južno Italijo in tam konfiniran. Prej še, to je v lanskem poletju, so bili razni veljavnej- ši možje odtrgani od lastnih družin ter internirani po raznih krajih in otokih južne Italije. Res, velika je kalvarija teh naših obmejnih ljudi, a diviti sem se jim moral, ko sem videl, kako kljub bedi in pomanjkanju, kljub temu, da so jim do- ma vsa polja bila uničena in mnogo hiš porušeni, vendar je njihov narodni po- nos tako visok — in vedite Jugoslavo- ni naše krasne domovine, da ti ljudje dan in noč trepetajo pred eventualnostjo, da bi bili p r o d a n i Italiji! Nočem ničesar prikrivati in rabim besedo »prodani« ka- koršno sem slišal iz njihovih ust. Dobro poznao krško deklaracijo in istotako Wilsonova načela o samoodločbi na- rodov. Wilson jim je ves up in nada. Zatr- jeval sem jim, da se nimajo ničesar ba- ti, ker da naši delegati smejo podpisati le- takrat mir, ko bodo vsi Jugoslavo- ni, prebivajoči v nepretrgani kompaktni masi na jugoslovanskem teritoriju zdru- ženi v naših državnih mejah. Da, tudi Slovenci onkraj Soče so in morajo biti združeni v naše meje. Oni živijo v

kompaktni masi v nepretrganem našem teritoriju. Naši graničarji so ti ljudje in hočemo jih imeti rešene. Naj se ne ba- ranta z Gorisko! V naši moči je naš spas in v naši trdni, železni volji da se vsi enkrat za vselej rešimo tujih jarmov. Mi obmejni Slovenci dobro poznamo Italijane, zato hočemo postaviti vse sile proti njihovim imperijalističnim tenden- cam. Nočemo nič njihovega, a ne damo jim nič našega. To je naših pra- in pra- dedov gruda in za njo se hočemo po- staviti odločno v bran.

Dobrovoljec-legionar z Goriske.

Napadi na razsodnost vrlih naših vojakov.

V roke nam je prišla cela vrsta lo- takov, ki jih Nemci na severni meji bo- diši mečejo iz aeroplanov, bodisi sku- šajo na katerikoli drug način prethota- piti našim vojakom v roke. V teh leta- kih, ki nosijo naslove, kakor: Bratje, posnemajte nas! Jugoslovanski junaki! Tovariši! itd. in ki končujejo z vzkliki »Živela svobodna Jugoslavija« in slič- no, nagovarjajo Stajerci in Koroski vr- le naše jugoslovanske vojake, naj gre- do domov, naj se ne bore za »Ljubljan- ske mogotce«, naj strahopetno vržejo orožje proč »naj ne stojijo več v snegu in ledu«, skratka: naj postanejo jednaki boljševiški faloti, kakor so nemške tol- pe. Razume se, da ti letaki pri naših vrlih fantih in možeh ne bodo imeli no- benega uspeha. Naši mejni stražniki predobro vedo, da se oni bore ne za ljubljanske mogotce in da jih nobena palica v to ne sili, marveč da se bore in sicer sedaj privikarj v svetovni vojni zares za lastno domovino in za lastne hiše. Oni dobro vedo, da se oni drug- ki te listke razširjajo v resnici bore sa- mo za to, ker tako želijo celoviti in graški velekapitalisti, nemški grofi in vsi oni bivši avstrijski generali, ki žive na Dunaju, Gradcu in Celovcu, ki so po- prej vodili naše vojaštvo v klavnice v Galiciji in na Soči za korist nemškega naroda. Vsi ti generali in drugi nemški mogotci vidijo sedaj, da z lastno silo krepkih naših fantov ne spravijo iz po- stojank, pa so začeli poskušati s stra- penim zahrbtnim sredstvom, z lažnji- vim priljubljenimi letaki, z nagovarja- njem in obljubami, s hujkanjem in slič- nimi sredstvi, toda med našimi vrlihi vojniki ne bodo našli takih kalinov, ki bi šli na nemški lim in ki bi verjeli nem- škim pismom, pa če so napisana v še tako ljubezljivi slovensčini. To nam dokazujejo tudi številni dopisi in po- zdravi, ki jih vsak dan dobivamo od junaških naših čet, ki krepko branijo našo mejo. Saj vedo, da nam bo par- ška konferenca na severu odmerila ta- ko, kakor bodo to mejo držali naši vrli junaki, in na Koroskem le tedaj več, če bomo vsaj sedanje postojanke obdržali in krepko branili proti staremu nemško- mu pohlepu in njihovi boljševiški anar- hiji.

LISTEK.

Inž. Henryk Grouner:

„Šola materijalne kulture“.

Prevel dr. Pavel Brežnik.

Uvod.

Pod naslovom

»Še en projekt preosnove našega šolstva«

Je prinesla Iwovska »Gazeta Wicczorna« od 1. septembra 1918 sledeči sestavek, ki bo tudi našo javnost zelo zanimal:

»Od enega prvih pedagogov smo prejeli vrsto silno zanimivih opazk k se- daj tako aktualnemu vprašanju šolske preosnove. Menimo, da bo sledeči pro- jekt vzbudil živo zanimanje pri vseh vzgojiteljih, učiteljih in starših, zato otvarjamo v našem listu javni kotiček za temeljno razpravljanje o vprašanju preosnove poljskega šolstva in upamo, da bo vsa javnost v njem sodelovala.

Projekt je sledeči:
Današnji vzgojni sistem v večini dr- žav deli človeško življenje v dva ne- enaka dela: v prvega, ko človeka po-

učujemo in v drugega, kadar sam dela in ustvarja.

Pomanjkanje delavnih moči, ki je nastalo vsled vojske, je mnoge prisililo, da so spojili obe funkciji že prej, kakor je to mišljeno po učnih načrtih.

Vedno pogostejše se dogaja, da di- jaki in dijakinje višjih razredov poleg svojega poučevanja in zaposlenosti po pisarnah že koristijo v industriji in trgo- vini, v poljedelstvu in vrtnarstvu. Zgodi se pa tudi, da se ljudje zasebno izobra- zujejo zato, da se morejo tem intenziv- nejše posvetiti poklicu; pri tem pa je mnogo, da, zelo mnogo takih, ki sploh ne morejo nadaljevati svojih študij, ker jim tega gmočne razmere ne dopuščajo.

Samo ob sebi umevno je, da se te razmere od dne do dne slabšajo ter bo celo po definitivnem sklepu miru pre- teklo gotovo mnogo časa, da se dvig- ne dežela na prejšnjo stopnjo blago- stanja.

Iz teh vzrokov je treba premišljeva- ti, če ni naloga šole, da razmere že se- daj na kak način upošteva.

Vprašajmo se odkrito brez usmilje- nja, ali je resnično koristno, da vsesava mladenič takozvano inteligenco do svo- jega 18. leta iz velikanske zaloge — ka- kor pravimo — »splošne« izobrazbe ter se potem bavi 4 do 5 let z višjim stro- kovnim študijem; tako se loti svojega poklica v 22., 23. večkrat šele v 28. le- tu svojega življenja; ali ni ta poklic v največ slučajih iz početka zelo eno- staven in malenkosten in nikakor ne ra- bi vseh moči in inteligence dotičnega.

Težko, da bi kdo z jasnim in odloč- nim »da« odgovoril na to vprašanje.

Povprečni človek ne ljubi teorij, rad se jih izogiba, dočim pa je po- lagra vsake višje znanosti teorija, to je možnost tvoriti abstraktne pojme in z njimi pravilno operirati. Čim pozneje bo- do tvorili abstraktni pojmi predmet po- uka, tem lažje jih bo obvladal razum učenca. V današnji srednji šoli, ki kon- ča z 18. letom, — kar je za naše raz- mere zasluška tudi že prepozno — je treba že tako zgodaj začeti operirati z abstraktnimi pojmi, da zamorejo več- krat le posebno nadarjeni učenci slediti predavanju učitelja, ki ima včasih pre- malo spretnosti za popularizacijo svo- jega predmeta.

Slovnica, matematika, deloma tudi fizika in zgodovina, nudijo mnogo tež- koče enake vrste: navadno jih prebavi- mo šele precej pozneje kakor pa jih če- temo v šoli.

Če bi se dalo poučevanje urediti na tak način, da bi pridržali dotične pre- dmete, oziroma njih težje partije za po- znejše, bolj zrelo duševno stanje učen- ca, bi brezdvomno pouk pri tem mnogo pridobil.

Pa tudi v slučajih, v katerih obvl- da učenec brez posebnih težkoč učno snov, je sprejemanje nepretrganega sa- mega pouka do gotove odrasle dobe škodljivo. Razum učenca se navadi na teorijo, se zaljubi v njo, se namči staviti teorijo nad vse, zanikovati praktične stvari, v najboljšem slučaju jih smatrati

samo za izvor bodočega zaslužka. Po- sebno pri slabših osebnostih se razvije neka prevelika ljubezen do šole, bolest- na prilepjenost na njo. To lahko vsak dan opazujemo. Rodbinskih tradicij na polju izbiranja poklica pri nas v Galiciji pravzaprav ni, te tradicije izmirajo celo v krogih bogatih poljedelcev; izbiranje poklica tvori torej pri nas za mladeni- ča kakor tudi za družino jako težavno vprašanje.

Odločitev v tem vprašanju čaka naj- poslednjega trenutka; med tem se po- miče učenec iz razreda v razred, iz ene šole v drugo, skoraj avtomatično, tako- rekoč po zakonu vstrajnosti mase.

Če je mladenič dovršil kak prakti- čen kurz ali praktično šolo, rodbina že vedno premišljeva, ali bi ne mogel ob- skavati še kakšnega kurza, mesto da bi se nemudoma posvetil praktičnemu de- lu, ki mu je neznano, in ki ga večkrat slikajo mladim ljudem v prav nelepih barvah. Na vsak način bi bilo treba od- ločno zavračati to mnenje širšega ob- činstva, ta nad vse škodljiv strah pred fizičnim delom.

Prihajam torej do sledečega sklepa, ki bi bil morda danes, ko se celo pol- sko šolstvo na novo preosnavlja, času primeren predlog:

Pri gotovi starosti učencev, n. pr. od 13. leta naprej, bi se moralo število ur dnevnega pouka zmanjšati, n. pr. na tri, in dati mladim priliko za praktično delo, katero bi se v to svrhu primerno organiziralo.

Sukcesivno bi se krčilo število ur teoretičnega pouka, nasprotno pa po- moževalo čas praktičnega dela, dokler ne bi vsebovalo vsega delovanja mlade- ča.

Seveda bi se pri taki razdelitvi uč- nega časa končal študij v mnogo poznej- ši starosti, n. pr. v 30. letu; ker pa bi mladenič zajedno delal in služil denar, bi se ne moglo govoriti o kaki škodi.

Dobro sem si svest tega, da rahl vsak poklic posebno vrsto študija, ker so tudi poklici, n. pr. poklic zdravnika, duhovnika, učitelja, ki sploh ne poznajo podrejene prakse, za katere bi torej morali ustanoviti posebne kurze; toda v splošnem bi bila stvar izvedljiva.

Računam tudi s tem, da bodo mladi ljudje v začetku pogosto menjavali svo- je mnenje glede poklica, kateremu se hočejo posvetiti in bodo torej preska- kovali iz ene prakse v drugo; toda ne bi bilo brezpomembno in pri nežni starosti dotičnih bi bila škoda malenkostna. Na vsak način pa bi imeli med narodom manj nezadovoljencev, ki bi se šele okoli 30. leta prepričali, da so pravza- prav izgrešili svoj poklic.

Zeteli bi bilo, da bi se morda kajne oblasti natančneje, začele z navedenimi predlogi.

Problem, kako bi se uvedlo praktič- no delo v šolo, naj reši »Šola materijal- ne kulture«, o katere potrebi in ustroju razpravlja sledeči sestavek. Šola naj vzbudi v detu veselje do fizičnega de- la, torej do dela sploh.

* Poljak - Amerikanec Inž. Henryk Grouner je spisal ta članek za jugoslovansko razmere. V njem precizira ideje iz svo- je knjige s istim naslovom, ki bo še letos izšla.

Proti nasilnemu prekoračenju demarkacijske črte.

Interpelacija delegata v Narodnem predstavništvu Dinke Puca in tovarišev radi prekoračenja demarkacijske črte od strani italijanske armade na gosp. ministra zunanjih zadev.

Na podlagi premirja, sklenjenega 29. oktobra 1918 med staro Avstro-Ogrsko in Italijo, ki je bilo odobreno po zavezniki državam, določila se je kot demarkacijska črta ona, ki gre od Mangartu in Triglavu ob razvodju preko Podbrda in ob Idriji v smeri proti Snežniku, izven vsake Savsko razvodje.

S tem je bilo določeno, da ima biti črta, ki loči vodo, ki tečejo v Savo proti vzhodu in vodo, ki tečejo v Jadransko morje proti zahodu, demarkacijska črta. Ta črta je kljub temu, da se gre za kraški teren, v katerem često ni vidnih nadzemskih vodnih tokov, ampak kjer je obilo podzemskih vodnih sil, danes znanstveno jasno in brez dvoma ugotovljeno.

V poštev prideta dva glavna vodna toka: Pivka in Notranjska Reka. Pivka se izteka v Savo, potem ko je tekla deloma nad zemljo, deloma pod zemljo. Dvakrat se izgubi pod površino in pride dvakrat na dan pod imeni Unec in potem Ljubljana. Notranjska Reka pa teče v nasprotni smeri. Izgubi se pod zemljo pri Škocijanu ter se izliva v Jadransko morje v raznih vejah, kojih najmočnejša je znana pod imenom Timav pri Devinu.

Pivka in Notranjska Reka se v bližini železniške postaje Šempeter približata na 5 do 7 km. Blizu železniškega kolodvorja v Šempetru zapusti železnica dolino Pivko in preide v dolino Notranjske Reke. Razvodna črta gre tedaj od Snežnika (786 km) preko Gradišča (794 km) na hrib Vremšica (1027), ki je prvi vidni mejnik med obema vodnjakoma. Že Šempeter leži torej izven demarkacijske črte, tembolj Postojna, ki je oddaljena od njene na 10 km! Od Vremšice teče razvodnica čez Razdrto (580 metrov) na Nanos (1300 m). Od tod teče na Ravnik (533 m), Jelični vrh (851), Blegaš (1552 m), Porezen (1632 m), Petrovbrdo (804 m), Crna prst (1844 m).

Vzhodno od razvodnice leži poleg Šempetra in Postojne tedaj tudi Še Rakas in Logatec in del vrhnjskega okraja. Te kraje je zasedla Italija v protislovju z gori označenim premirjem.

Vprašamo gospoda ministra za zunanje zadeve:

Ali je imela Italija pooblastilo prekoračiti v toliki meri demarkacijsko črto, določeno v premirju? Ako ne, kaj je gospod minister ukrenil v tem pogledu, zlasti ako je obvestil o tem vse druge zaveznice države? Ako tega ni storil, ali je voljan to nemudoma storiti?

Proti laškemu postopanju z vjetniki in internirci.

Interpelacija delegata v Narodnem predstavništvu dr. Dinke Puca in tovarišev v zvezi interniranja gorških Slovencev od strani italijanskih oblasti na gosp. ministra zunanjih zadev.

Dne 5. decembra 1918 poklicale so italijanske oblasti na Goriškem vse bivše vojaške častnike v Kormin in Gradiško. Le posamezniki so dobili od domačih poveljstev legitimacije, iz katerih je bilo razvidno, da se jih smatra za vojne ujetnike. Kmetje so bili kmalu v velikem delu odpuščeni ter dobili tudi tudi slično legitimacijo. Obrtniki in delavci so bili dodeljeni k delavskim oddelkom ter so jih uporabljali za čiščenje materiala in druga dela.

Iz posameznih krajev peljali so moštvo v Italijo z eskorto. Mnogokrat se je z našimi ljudmi ravno skrajno neumljeno. Tako n. pr. je bilo moštvo, ki se je odpeljalo iz Soške doline, oziroma Kobarida v Cedad, na poti napadeno od italijanskega ljudstva, opijava-

no in opsovano. Italijanska straža, katere je bilo več kot zasedenih, so si ga milo Prehara je bila skrajno slaba. Na 18 mož razdelila se je na konvojari! Niso jim dali niti vode, ampak so jim jo prodajali po 1 do 2 K za skodelico, ali liter vina za 30 K. Mnogo so jih openili.

Se hujše pa so ravnali s častniki in inteligenco, med katero je bilo tudi mnogo takih, ki niso bili nikdar v vojaški službi. Odpeljali so jih najprej v Kormin, kjer so jih internirali v nekem tabornišču. Za bivanje imeli so prostore brez šip, za ležanje lesene klopi, za odeje stare plašče. Dobivali so zelo pičlo hrano. Dali jim niso niti vode za pijačo. Mnogo jih je zbolelo, tako n. pr. predsednik pokrajinskega Narodnega sveta v Gorici dr. Karol Podgornik, komisar Berbuč, podpolkovnik Rojs, magistratni uradnik Viktor Devetak in drugi. Ves čas se niso mogli ne sleči, ne umiti.

Nekatere akademično izobražene uvrstili so tudi v delavske kompanije, n. pr. ravnatelja filijalne ljubljanske kreditne banke Kačiča, magistratnega uradnika Devetaka, učitelja Koršiča, deželnega uradnika Hrovatina in druge.

V zapisniku internirancev so italijanske oblasti označile pri posameznikih rok za izpustitev na svobodo sledeče: molto adagio (vrnitev zelo počasi) ali na via (proč), iz česar je jasno razvidno, da so bili pri internaciji merodajni edino le politični motivi.

Dne 24. decembra 1918 so vpeljali še strožje odredbe. Častniške barake so oddali z dvojno žico, uvedli so cenzuro in prepovedali obiske.

1. januarja 1919 so večino interniranih inteligentov odpustili. Ostali so še tam dr. Karol Podgornik, podpolkovnik Rojs, komisar Berbuč, namestnik državnega pravdnika Zorzi, inženir Podgornik, bivši nadporočnik Lenardič, inženir Pitamice, pisarniški oficijal Figeli, posestnik Rjavac in še osem drugih Slovencev. Te so 3. januarja poslali v Castelfranco, od tam pa jih poslali v Angiano, provinca di Verona.

Ravnanje z njimi je naravnost nečloveško in nevedno kulturnega naroda. Z možmi, ki niso zakrivali nič drugega, kot da so se vedno priznavali za sinove našega naroda, se ravna kot z največjimi hudodelci. Namestnika državnega pravdnika Zorzija n. pr. so prepeljavali v ozki kletki uklenjenega z verigami skozi osem dni, pustivši ga brez hrane! On in tovariši so polni mrčesa, brez zadostne hrane. V taborišču »vojnih vjetnikov«, kjer so internirani vsi gori navedeni, v kolikor je doslej znano, so skrajno zanemarjene razmere, tako, da vsled pomanjkanja in slabega ravnanja umre dnevno 5 do 6 ljudi, največ vsled lakote in diareje!

Internirani je v Italiji tudi še mnogo druge inteligence slovenske, tako n. pr. iz Ajdovščine zdravnik dr. Jenko, ki so ga bolnega odpeljali — bil je predsednik tamošnjega Narodnega odbora — ter Lavoslav Čermelj, o katerih podpisanim ni znano, kje se nahajajo.

Vsled nečloveškega ravnanja so interniranci, med katerimi jih je mnogo visoke starosti (podpolkovnik Rojs ima 65 let!) in šibkega zdravja, fizično in moralno popolnoma uničeni in obstoja nevarnost, da bodo izgubljeni vsi, ako ne pride nujna pomoč.

Vsled tega se obračamo podpisani do gospoda ministra za zunanje zadeve z vprašanjem:

Ali so mu znane vse te perzekucije naših sonarodnjakov v zasedenem ozemlju? Ali je naznanil zavezniki državam vsa ta grozodejstva in zahteval odpuščanj? Ali namerava ukreniti, da se rešijo te nedolžne žrtve laškega sovražništva?

Spominjajte se zaklada „Slov. sokolske zveze“.

Spominjajte se zaklada „Slov. sokolske zveze“.

Novinski pregled.

»NARODNI LISTI« v Pragi se obračajo na svet demokratov v Parizu, v katero rešah je danes vstopa vsa sveta, naj se ta svet vprša, ali je njegova naloga, da razplamti narodno mrtno in nevarnost nove vojne med onimi, ki se se doslej bojevali pod jedno zastavo in ki so po svojem sodenstvu vsani na to, da mu morajo biti prijatelji. Svet deseterice se ni izrekel končne razsode o italijanske - slovanekem sporu. Ako sprejme omo, kar vsebuje italijanska spomenica, doseže samo jedno: Jugoslovanke kraljestvo ne bo podpisalo mirovne pogodbe in odreče svoje priznanje novemu položaju. Niti trenutno ne more nihče dvomiti o tem in zato se dela v Parizu, da bi se dosegel kompromis med italijansko in jugoslovanke sodo.

»NEUE SCHWEIZER ZEITUNG« izvaja o Nemčiji, da bo morala tudi v finančnem oziru prevzeti nase znatne posledice svojega poraza. Trpel bo njen izvoz in vsled tega pomen Nemčije na svetovnem trgu in prometu. Tudi izolacija bo oslabila njene moči.

»SLOVENECE« poroča v svojem nedeljskem uvodniku: Italijanski sotočenente, mlad visokošolec, je te dni delal v razgovoru z nekim Slovincem na okupiranem ozemlju: »Kaj imam od vsega tega, da sem študiral? Rekli so nam, da se borimo proti germanizmu imperijalizmu in kapitalizmu. Danes pa vidim, da je naš imperijalizem ravno tako hud in nevaren! Morda je veliko takih mladih mož med Italijani. Misi je mogla zrasti le iz presojanja položaja, ki ga ustvarja mirovna konferenca s svojim predvojnimi imperijalističnim nasranjem.

»JUGOSLOVANSKI ŽELEZNIČAR« piše o bedi med železničarji in zaključuje: Ljubljanski občinski zastop je razumel socialno bedo svojih uslužbenov, katerim je pred dnevi vsul draginjske doklade za 80%, 90% in 100%. Ljubljana je govorila; naj govori sedaj vlada, ker naša beda je neznosna in naš socialni položaj obupen tako, da bolj obupen biti ne more. Naj deželna in osrednja vlada pokažeta, da je še kdo tu, ki se briga za slovenskega železničarja in mu odvzame rastoče nezaupanje.

»DEUTSCHE WACHT« v Celju piše o naši meji proti Italiji in o londonski pogodbi pa meni, da se na jugoslovanke strani uvideva, da se je storil s podkopavanjem avstrijske fronte proti Italiji velik pogrešek. »D. W.« ima pred očmi svoje interese. Na jugoslovanke strani se ne uvideva takega pogreška, ker vlada prepričanje, da mora zmagati pravična narodna stvar prej ali slej!

»STRAŽA« v Mariboru priobčuje dopis nekakega kmeta iz Savinjske doline k preuredbi občinskega reda. Razpravlja, kako bi bil umesten pomirovalni odsek, v čegar delokrog bi spadala razna neopazovanja, ta odsek bi bil prva inštanca v spornih zadevah med občani glede žaljenja časti, motenja posestva itd. Nobena sodnja in noben odvetnik ne bi smela sprejeti tožbe, predno ni potrjeno od občinskega pomirovalnega odseka, da se sporna vprašanja niso mogla rešiti. 90% takih zadev bi se poravnalo po tej poti. Piše želi, da bi naši poslanci pri presoji delovali v tem smislu.

»RIJEČ SHS« prinaša odgovor Juraja Demetroviča na dr. Masurov članek v »Obzorcu«, ki je trdil, da je bil Zagreb v novi državi degradiran. Demetrovič pravi, da so vsi očitki neopravičeni in slone samo na principijelni razliki med pristaši popolne nacionalne unifikacije in avtonomisti ter fede-

ralisti. Prvi se poslužujejo napredne in vnetarjaste metode, drugi pa se reaktivirajo in negativni, s tem v sveti je njihovo vprašanje Zagreb ali Beograd. Za nas, ki smo odkrito in popolno pristaši narodne enotnosti, tako vprašanje ne obstaja. Bros Srbije bi bila postaja jugoslovanke države naravnost obupna. Dejstvo, da je naš kabinet in naše narodne zastopstvo v Beogradu, pomeni za naš mednarodni položaj na vsak način mnogo več nego vse note, ki bi jih bilo poslalo v svet Narodno veče v Zagreb. Zagreb in Beograd pa se ne izključujeta, marveč obstoji le razdelitev funkcij v korist cele naše domovine. Ne smemo se udajati takomalenkostim ljubosumnostim, marveč moramo sprejeti v svoje srce, čas je zadnji za to, narodno enotnost popolnoma in brez predodloka in se ne smemo vpraševati, ali bo to, kar delamo, v korist temu ali onemu delu naše domovine, marveč kako korist bo imela naša skupna domovina.

»JUGOSLAVENSKI EKONOMISTA« v Zagrebu priobčuje zanimiv uvodnik »Neprijatno iznenadjenje«, v katerem pravi o Čehih, da so izjavo čestih politikarjev o državi SHS izvale v naši javnosti neprijetno iznenadjenje, ker naša javnost še ni pozabila prisega v Pragi: Zvestoba za zvestobo! Ko je prišla italijanska okupacija naših krajev, ko je o njej pisalo vse časopise, ni bilo v českim časopisju nobene besede o naših protestih. Par dni pred Masarykovim dohodom v Prago je pripravljani odbor pozival po listih, naj izvešijo kar mogoče mnogo italijanskih zastav. To se je zgodilo, vsakovrstnih zastav vse polno, jugoslovanke skore nobene. Oni pomagajo Italijanom, oni iščejo zaslonbe pri Italijanih. V Čechi je razvita industrija in tako je dežela v obupnem položaju, ako ne dobi pomoči za placiranje svoje velike produkcije. In to področje iščejo Čehi pri nas, v balkanski, inferijorni državi, katero hočejo oni ekonomsko eksploatirati kakor kako svojo kolonijo. Zato iščejo širok koridor, za direktno sveso s nami. Česki ne more konvenirati jake, politično in ekonomsko urejena država SHS, zato mi v »Prusu slovankega narečja« ne dobimo podpore za naše narodne aspiracije, videli jih bomo na strani naših sovražnikov. To odločujejo ekonomski momenti, ki so močnejši od idejela slovanke solidarnosti. Berolinski »Drang nach Osten« je uničen, ali sedaj se pojavlja sličen »Drang« iz zlate Prage, za sedaj iz istih razlogov in skoro tudi s istimi sredstvi. Upreti se mu more samo ekonomsko močna država SHS.

»PRAVDA« v Beogradu razpravlja v uvodniku o primorskem problemu in naglašja, da je gospodarsko blagostanje vsake države odvisno: 1. od velikosti države; 2. od kontinuitete državnega ozemlja in 3. od svobodnega prometa. Prvem pogoj odgovarja docela naša država, saj šteje 13 do 14 milijonov prebivalcev, takisto tudi drugemu pogoj, ker je ves naš teritorij jedna kompaktna celota brez drugorodnih klinov. Kar se tiče tretjega pogoja, je treba poudarjati, da bi bil podan samo v slučaju, ako nam prisodi mirovna konferenca vse one pokrajine, ki nam pripadajo po narodnostnem načelu. Z ozirom na to — tako zaključuje »Pravda« — moramo, ako hočemo gospodarsko napredovati (a gospodarsko blagostanje je prvi pogoj tudi socialnemu napredku), stremeti za tem, da izvojujemo za kraljevino SHS brezpogojno tako Trst, kakor Reko, te naše gospodarske žile — dovodnice. Zakaj samo tako se moremo v bližnji bodočnosti izogniti težkim mednarodnim konfliktom, v katere bi nas nesporno zapletla

splošna družabna beda, ki bi nastala vsled nedostojanja svobodnega trgovinskega prometa.

»JEDNAKOST« glasilo jugoslovanke demokracije v Sarajevu, piše o muhadžirski politiki (muhadžiri so muslimani, ki so se po anekaciji Bosne in po balkanski vojni izselili iz Bosne, Hercegovine in Sandžaka v Turčijo) in konstatira, da se je ta politika popolnoma ponarečila. Samo iz Bosne in Hercegovine se je v zadnjih desetih letih izselilo v Turško nad 150.000 muslimanov. Naselili so se v celotni v krajih, in katerih so Turki izgubili Armence. Mislili so, da bodo v novi domovini našli srečo in mir za se in za svoje rodbine. Živeli so na novi grudi v zadovoljnosti nekoliko let. Med tem je nastal razpad centralnih držav, ki je povzročil tudi katastrofo v Turčiji. Antantne države so sedaj odredile, da se imajo vrniti v svoje rodne kraje vsi. Armeni in drugi narodi, ki so jih preje izgubili Turki od domačih ognjišč. Za to morajo tudi naši muhadžiri ostaviti svoja nova domovanja, ki so jih drago in krvavo plačali in zgradili. Armeni se vračajo, muhadžiri se jim morajo umakati. A nimajo sredstev. Oni pa, ki imajo količjak gotovine, se po malo vračajo v svojo staro domovino. Tako je te dni došlo s dovoljenjem centralne vlade v Sandžak okrog 160 rodbin, da si ogledajo svoja domovja, ki so že v drugih rokah, in da se pokore za svojo lahkomyselost. Mi jih kot zapeljane brate, ki so se skesano vrnili domov, radi sprejemamo v svoji sredini.

»NOVOSTI« v Zagrebu pripoveduje, kako italijanski listi pod velikimi naslovi prinašajo najsenzacionalnejše vesti iz naših krajev, v katerih se zrcali laž in hudobija. Tako je pisalo avstro - nemško in madžarsko časopisje za časa vojne proti ententi. Sedaj prihaja italijansko časopisje s zahtevu, da se morajo neredi v Jugoslaviji zatreti edino le, ako se izvede mednarodna okupacija Hrvaške in Slavonije ter Bosne in Hercegovine. Italijanski listi prinašajo še vedno izjave »seljaške stranke« in konfiscirane članke iz Radiševca »Domac«, izvajajoč, da so to dokumenti, ki potrjujejo, kakor trde tudi mnogi drugi hrvaški listi, da do kraljestva SHS ne more priti. — Radiš ima torej svezu s Italijani. In kako fina je njihova želja: vsaki klin med jugoslovanke narod ter ločiti Srbe in Slovence, med Hrvatji pa povzdigniti Radiševu stremljenje pa bi res ne prišlo nikdar do kraljestva SHS. Ali vemo to, da Radiševa drevesa ne bodo rastle do nebes in zato se ne vznemirjamo radi njegovega rovanja.

»EPOHA« v Beogradu priobčuje dopis svojega posebnega poročevalca iz Parisa pod naslovom: Tri italijanske fronte proti Jugoslaviji. Italijanski listi se s ponosom povedali, da je odpoval polk Romunov, ki se je sicer v Italiji iz vjetnikov, pod poveljstvom romunskih in italijanskih oficirjev v Romunijo, kakor se pravi »radi akcije«. Vrhovni poveljnik je italijanski polkovnik Sinibaldi. Pravijo, da odpotuje še drugi romunski polk pod poveljstvom italijanskega polkovnika Giustina. O »akciji« v Rimu nečemu ničesar povedati, čuje, da bodo ti drugi uniformirani črnogorsko s kapami »N. I.« Razvita je v taborih jugoslovanke vjetnikov v Italiji propaganda za vstop v »črnogorsko vojsko« in nekatere italijanske tvrdke so bile dobile pred 3 meseci nalog, da kolikor mogoče hitro napravijo 20.000 parov črnogorske vojske in oficirske obleke. Ta ekspedicijski kor naj bi vrnil Nikoli I. prestol. Dočim se je Slovincem in Dalmatinom obočalo vse mogoče, da bi se izrekli za

Šola materijelne kulture.

I.

Ni dvoma, da bodo vse v svetovni vojni prizadete države začele po sklepu miru s silno energijo z obnovitvijo uničenih vrednot.

Vojna je povzročila toliko in tako različno škodo, da je danes težko reči, kje in kako temeljito bo treba pričeti, da se spravi blagostanje širokih ljudskih mas zonet nekoliko v red.

Zavedati se moramo neprestano, da bo morala vsaka država sama plačevati svoje vojne dolge, da bo torej davčno breme na osebo precej poskočilo.

Vsled tega je že danes postalo vprašanje o povzdigu individualne produkcijske zmožnosti na polju materijelne kulture zelo aktualno. V Nemčiji se bavi že dalj časa zelo intenzivno s tem vprašanjem. Grof Bülow se je izrazil: »Prosto not nalzmožnejšemu! in pedagoški kakor tudi tehniški listi objavljajo od takrat množične članke o vprašanju »Povzdig nadarjenih«. Povsod se v teh izražja bojazen, da dandanašnje šole ne bodo odgovarjale zahtevam prihodnosti, ker se v njih preizkuša skoro izključno razum in veliko manj samostojnost učenca.

Rezultat dosedanjih diskusij je nezadovoljnost z današnjim staležem šolstva in rodila se je zahteva, naj šola v bodočnosti razvija v učenca zmožnosti si svoje delo urediti, spoznavati njegov razvoj ter se preizkusiti. Poleg tega naj se vadi učenec v ročnem delu, opazovanju, ustvarjanju svoje lastne sodbe ter v konkretnih primerih upravnega.

Skratka, od šole bodočnosti se zahteva, da bo vzgajala k samostojnosti, jo preizkuševala na jasnih, ostro začrtanih poljih delovanja, to se pravi, da bo preizkušala rezultat samostojnega delovanja učenec, dela njegove lastne odgovornosti, lastne iniciative.

V nemški diskusiji o tej stvari se razvija metoda, s katero bi bilo možno kati nadarjenosti učenca za velika dela o pravem času odkriti, kakor tudi stremjenje, spoznati, za katero stvar je pravzaprav povprečni učenec nadarjen, da se pravočasno najde pravi poklic.

Iskanje prve vrste je utemeljeno na zahtevi, da se pri zmanjšanem številu izvanredno nadarjenih ljudi, slednje pravočasno spozna, da ne poginejo v navadni in povprečni vsakdanjosti. Pravočasno se mora spoznati rojene voditelje, organizatorje trgovske, tehnične, administrativne vrste, in jih tudi popolnoma drugače izobraziti in vzgojiti kakor ostale.

Iskanje druge vrste temelji na potrebi boljšega in izdatnejšega delovanja povprečno nadarjenih (pri tem mislim na Taylorjev sistem, dalje na izrek Maksima Gorkoga »dela se za najsposobnejšega«), kajti čisto pravilno je mnenje, da čaka vse narode po vojski čas mnogo intenzivnejšega dela na polju materijelne kulture, kakor pred vojno.

Ako se pa hoče kvalitativno in z eno tudi kvantitativno več pridobiti na človeku, kakor se je to dosedaj dogajalo, pred vsem kar se tiče materijelne kulture, potem bi bilo treba razvem mnogih samo od sebi umljivih sprememb (n. pr. zadostne urenitve) posta-

viti celo šolstvo na popolnoma drugo podlago, kakor na to, na katero smo že stoletja navajeni.

Da dvignemo produkcijo, jo vsekoli obogatimo ter jo kvantitativno pomnožimo, bi morali dosedaj navlaiko naučne snovi iz šole odstraniti in jo tako z raznim potrebnim kar najradodarnostneje opremiti, da bo v stanu vzgajati ljudi, ki bi mogli proizvajati realne vrednote, torej blago, stvari, ki se jih kupuje in dobro plača.

Zelo razširjeno mnenje, da obstoi tehničnih in obrtnih šol nižje, srednje in višje vrste z današnjim učnim načrtom in opremo že popolnoma zadostuje, da pokliče v življenje nove industrije, ki se ne eksistira, ali oživi že obstoječe — je napačno.

Zgodovina industrije dežel z visoko razvito industrio namreč uči, da so bili »pionirji« industrije ponajveč ljudje, ki so služili »o pike« navzgor, torej ljudje, ki so začeli z najbolj instruktivnim in nazornim delom, s fizičnim delom.

Bredovno je povzdig produktivne zmožnosti posameznikov, skupin prebivalstva in s tem velikega dela dežele postal za narod SHS aktualno vprašanje in sicer tem bolj, ker so se postavili Jugoslovani vsled vojnih dogodkov na lastne noge in bodo morali z lastno močjo braniti svoje politične pridobitve na gospodarskem polju.

II.

Vsekakor treba je, da vporabimo svoje dosedanje izkušnje na polju tehniške šolstva, tudi pri tui bodočih šol. Uvaževati moramo tudi zahteve, ki so

nastale na podlagi nemške diskusije o prihodnosti šol in pouka. In ker je poleg tega nujno, da tesno združimo problem izbire poklica in problem vzgoje, tako da ne zadostimo samo posameznikom, ampak družbi — predlaga pisatelj tega članka povsem, kar je dosedaj razložil ustanovitev nove šolske vrste.

Ta nova šolska vrsta naj bo »šola ročne izdelovalne«, »praktična šola tehnične enciklopedije«, »šola materijelne kulture«.

Glavni program šole te vrste naj bo sledeči:

Izobraziti ljudi, ki bodo v stanu izdelovati kupčijske predmete (Sachgüter). (Naglas je na »bodo v stanu«.)

Šola naj doseže to na ta način, da skuša vzbuditi in ohraniti ljubezen do fizičnega dela vsake vrste.

Za učne pripomočke naj služijo: orodja, priprave, aparati, stroji, materialje, surovine in polfabrikati, delavnice, skladišča, računske, konstrukcijske in dopisovalne pisarne, knjižice, izleti, borze za izmenjavo in seminarske vaje na ameriški način.

Iz šole naj izidejo ljudje, ki ne zaničujejo fizičnega dela, ki ga poznajo in cenijo in ki so pripravljeni fizično delati brez — ali vkljub — višji šolski izobrazbi.

Šola nove dobe naj ne vzgaja duševnega proletariata vseh fakultet, nobene proletariata državnih in privatnih uradnikov, ampak naj poveča število samostojnih, neodvisnih ljudi, naj producira sposobne, prvoredne (smart) ljudi, ki so v stanu izdelovati in v demar-

spraviti realne vrednote na polju materijelne kulture.

Šola prihodnosti naj ne vzgaja nezadovoljnih ljudi, temveč ljudi, ki razumejo se bojevati s sedanjim juridičnobirokratskim sistemom v javni upravi, v kolikor je ta nasprotna razvoju materijelne kulture in jo zadržuje, zato da se more doseči boljša materijelna kultura za široke sloje prebivalstva in s tem tudi boljša bodočnost.

Šola naj vzgaja ljudi, ki zaničujejo protekcijo in so ponosni na to, da so se brez tuje pomoči, samo z lastnimi močmi naučili delati in tako postali proizvajalci (producenti), da so si pridobili zase in za svojo družino zadostne dohodke za življenje, ki je vredno človeka, da žive v blagostanju in so preskrbljeni za starost.

Šola »ročne izdelovalne«, kakor si jo predstavlja pisec tega časniškega članka, naj nadomestuje v celni kraljevini SHS to, kar nudi, oziroma more nuditi vsakdanje življenje v Ameriki, Angliji, Franciji in Nemčiji otrokom navajanja k fizičnemu delu, da ga vzljubijo in se z njim pečajo.

Ta šola naj slednjič, oziroma pravzaprav polaga glavno težo na delo očesa, roke, opazovanja in presojevanja, osnutek, konstrukcije, preračuna, reda, vzgoje in uprave, naj pazi, da se to delo učenec meri, poveča, skrbno neguje in vzgaja z najbolj rafiniranimi sredstvi, primeri in nalogami.

Ta šola naj vzgaja k delu, ki izvira iz samostojnosti učenca pri lastni odgovornosti, iz lastne iniciative. (Dalje prihodnjak.)

imati enake, se li dovolj na pravem mestu? Se li ne mora za odstavljene učitelje dobiti še boljše možnosti, ki bi tudi izven šole dale zaposlitve razširjenega šolarstva? Tukaj se mora samo s odločnim: »Dac odgovoriti. Vemo premeti velikansko narodno škodo katere povzročitelji so bili odstavljene učitelji, kot voditelji nemške telovadbe, gospodarskih in kulturnih društev, petja, predavanja itd. Vprašamo, ali zadostuje sedaj, da se javno delo kratkoročno opusti? Vsek razsoden človek bo nam pritril, da bi bil to narodni greh prve vrste, ki ga bi občutili še dolga dolga leta. Naj bo učitelji v šoli še tako marljiv, a če ne posega v javno življenje (ne mialim v polit. strankarskem oziru) kot duša kulturnih in gospodarskih organizacij, kot nadaljni vodja odrasle šole mladine pride vse delo njegovo na mrtvo točko — in na tej smo itak stali do letošnjega leta. Ako se naj to pasivno stanje nadaljuje, potem pač utrpel narod, katerega kulturna povzdiga leži v interesu države same še posebno v dejstvu njegove obsejne lege, ogromno škodo. Ako se pa presoja ta zadeva iz vidika poglobitve verskega čuta, se da dal ta argument uveljaviti na vsaki šoli tako mestni kakor priprosti vaški in če bi bil ta argument zadosten povod nastavitve šolskih sester, potem bi lahko posvetno učiteljstvo kmalu igralo vlogo gledalca kar pa ne bo, tudi ne v tem dosedaj še edinem slučaju. Stojimo sicer na stališču, da se pri namestitvah ne sme ozirati na polit. strankarsko pripadnost, a kjer bi pa imelo to igrati vlogo, bi posebno s ozirom na koruške razmere prav nikakor se ne razburjali, ako se tudi ta želja upošteva, seveda na podlagi želja prebivalstva, krajnega šolskega sveta, kar se pa v imenovanem slučaju ni zgodilo. Naravno je, da zahtevamo poročila kako daleč je igral šolski komisar v tem oziru zastopnika šole, kajti on je edini zastopnik okr. šolskega sveta, kar pa niti ni prav nič merodajno za tako važno spremembo. Mislimo, da je okr. šolski svet še nepopoln in mu vsled tega primanjkuje zakonite podlage za tako preustrojitev šole na tako važnem mestu kot je Velikovec kot središče političnih oblasti. Zahtevamo obenem, da se takoj tudi ta kor. šolski svet izpolni in stvar uravnava iz vidika gospodarskih, kulturnih, verskih in narodnih potreb.

Naravno je ogroženje posvetnega učiteljstva obeh polit. struk. nad takim prenapljenim korakom posameznih direktorov zainteresiranih, ne organizacij, ampak oseb. Čuti vse posvetno učiteljstvo globoko to zapostavljanje in smatra to kot nezaupanje ne samo od strani svoje višje in nižje šolske oblasti, ampak oficijelno politične stranke na Koruškem se posebej. Da bi se nastavljalo posvetno učiteljstvo po najoddaljenjših krajih, brez upanja priti na mesto mestnih učiteljev in le tukaj dati možnost svojim otrokom obiskovati meščanško šolo, je pa tudi ne samo čista gmutna škoda posameznih oseb, ampak tudi naroda samega. Nikakor ne gre delati nepremisljive ovire otrokom učiteljske inteligence, kajti narod i dosti izgubi na tem, ko izgubi najboljše celbi pri vsakem, ki se poda v službo celibata. Naravno je, da odklanjamo vsako odgovornost za posledice, ki bi izvirale iz tega nepremisljenega čina. Poklicanega se čutimo opozoriti že sedaj na to, kajti vemo, da ničesar skupni nastop obeh narodnih polit. struk. na Koruškem bolj ne bo oviralo, kot tak samolasten korak. Tako je bilo v preteklosti, tako bo še za nekaj let na Koruškem potrebna solidarnost narodnih polit. struk. Ako se pa na tak način hoče pripravljati pot do solidarnosti, pa dvomimo, da bi se namenjeni cilj dosegel. Da bo škodilo tako početje oficijelno stranki je prav gotovo, zato pa tudi samo njej more koristiti, ako to oviro odpravi sama brez nadaljnje vpliva od naše strani. Ako se bo pa moralo to zgoditi z našim direktornim sodelovanjem, bo za kompromis prepozno.

Poglavje o kritiki. Iz bivše slovenske Stajarske nam piše prijatelj našega lista: Ljubljanska »Jugoslavija« se imenuje neodvisen, radikalen dnevnik. Dobro, »Jugoslavija« ima na vse strani proste roke, za njo ne obstoja nikakršna avtoriteta, tudi kje daleč v ozadiju ne. Vzemimo, da je tako. V malih slovenskih razmerah bi bilo to celo zdravo in dobro, samo biti bi moral tisti eden najvišji lastnik lista ali pa njegov pooblaščenec v redakciji, vsegaden in nadčloveško pravičen. Ali pa si morda nismo povsem na jasnem. V mislih imam recimo napad s kolom na dr. Stikarja, mestnega gerenta v Brežicah, bolj prikrit pa tudi interesen napad na dr. Kukovca itd. Verjamemo, da se radi takih senzacij in tako nebeško čistega stremljenja po čistini prodaja nekaj števil listu več, vprašujemo pa se pri tem, je li to smer listu, ki hoče biti načelen, ki hoče biti dosleden in ustvarjajoč. Pa vrzite danes vse, kar pri nas dela, na ceste in poljite vse te naše moze z gnojnic, postavite pa še prej na njih mesta druge, boljše moči. Ni mi navada, se prerokati z listi, tudi z »Jugoslavijo« ne, izražam le globoko obžalovanje svoje in z menoj vseh stvarno mislečih nad takimi pojavi. Naj bo vse javno delo in vsi mozeje tega dela pod javno kontrolo in

kritiko. Časopis je volika sila, ima ogromno moč, nič manjša pa ni moralna odgovornost lista, ako hoče biti glasnik in učitelj naroda. Ta pot ne pelje nazvora, po tej poti mi severni Jugoslovani ne bomo hodili.

Iz Medjimurja nam piše Stajarski Slovenec: Pretekli teden sem po svojih poslih potoval po Medjimurju. Poysoči sem opazil, da so polja melodane neobdelana, slasti da ni nikjer vsejana ozimnina. Spraševal sem ljudi, zakaj niso polja obdelali in obsejali. Odgovarjali so mi: »Eli, bila je mokra jesen, drugi so me zavrnili: »Kaj bi delal, ko mi ni treba, tretji pa so pokazali s prstom na obdelana graščinska posestva, rekoči: »Evo, gospoda je dala polje obdelati in posejati tu bo dosti tudi za nas!« — Takšno je sedaj razpoloženje ljudstva v Medjimurju. In posledica? Zopet glad na jesen in zimo!

Na severni meji. Ljubljanski dopisnik urad poroča z dne 23. marca iz uradnega vira: Pretekli dne 20. marca ob 9. dopoldne streljali na našo posadko pri Humi vasi, zapadno od Velikoveca, ob pol. 8. pa iz Svete Marije na našo posadko pri Hohenrainnu. Dne 21. marca ob 4. uri 20 minut popoldne so streljali na našo stražo pri koti 470, severo - zahodno od Mrzle vode. — Stražo na cmureškem mostu so dne 21. marca ob 10. zvečer napadli civilisti, na katere je straža nekolkokrat ustrelila. Drugače je na fronti mir.

Neodrešena domovina.

PREKMURSKI SLOVENCI:

To je naslov letaku, ki ga naši vrli mozeje širijo v še neodrešenem Prekmurju. Nadaljni tekst se glasi:

Madžari in Nemci, šteri so začnoli te strašen boj, ležijo premagani na tleh. Najbolje je hujšo na te boji Madžar Tisza in največje grozovitosti so vganjali med bojem Madžari. Povsod, kama so prišli, so samo ropali, požigali in morili. Odkodnina za to vse bo štela milijarde. Bojni dug, šteroga so doma napravili, znaša tudi 87 milijard. Vsaka jedina madžarska družina bo morala po sklenjenom miru prevzeti najmanj 60 jezer državnoga (orščakoga) duga. Ar pa Madžari sami toga ne bodo mogli plačati, so skličili vse tiste narode, štere so dozdaj tlačili kak roba, pridobiti za to, da bi se združili z madžarskim »orščakom«. Obetali so njim zevsena neodvisne države (autonomije) in njim lagali, ka bodo Madžari vse mogoče plačevali. Slovakov, Rusinov, Romanov, Horvatom i Srbom so té lažive obljube nej zmešale; tej narodje so pokazali svojim preganjalcom hrbet i so se združili s svojimi rodnimi brati v slobodne države, kde so sami svoji gospodje.

Zadnje vupanje Madžarov, da dobi jo nekoga, ki bi njim pomagao plačevati bojne dugé in odkodnino, ste Vi, Prekmurški Slovenci! Z delom žulavih rok se bodo plačevali tej dugovje, pa Vi, ki ste dozdaj duga stoletja delali Madžarom gospodino, bi naj kak robí šče stoletja delali to gospodino naprej. Najprije so Vas šteli s preganjanjem i moritvami prisilili do toga, da zatajite svojo mater Jugoslavijo. Ar je vse to nikaj nej pomagalo, so Vas začeli vabiti na svojo stran s obljubami, kak prvé brezi vsakoga haska druge slovenske narode.

Ne verite tem plačanim zapelivcom, nego se združite, kak so to učinili vsi prle od Madžarov tlačeni narodi, s svojimi brati v neodvisnoj, demokratiško ravnanjoj jugoslovanskej državi. Verite vladi (kormangi) toda mogočnoga, zjedinenjega naroda, verite reči našega vladara, prestolonaslednika Aleksandra, da bo vsa zemla raztálana i dána polodelavskim srmakom, šteri bodo to zemlo sami obdelovali. Vsa grofovska zemla se rastala nej samo nekaj — Naša kralovina bo raztálana v okrožja (vámegije) s autonomijov, štera bodo mela v domaci delaj svobodo. Po tom plani bodo Slovenci pri Mitri meli svoje lastivno okrožje. Duhovniki, gospoda i učitelji v Vašem okrožji ne bodo več Madžari i Madžaronje, liki sinovje lastivnoga naroda. Da se tá gospoda lahko na Vašoj zemlji vzgaja, Vam vlada včasí po sklenitvi mira osnove vse potrebne šole. Ravnotok bođe vlada skrbela, da se v Vašem okrožji zožidajo vsi potrebni mostovje i železnice. Madžarski »orščak« bo mali, brezi vsake moči i vrednosti, ar je od morja odrezani, medtem pa leži kraljestvo Srbov, Horvatom i Slovincem na svetovnom morji in dobi kak zaveznik velikih držav, štere so zmagale, tudi eden táo bojne odkodnino.

V jugoslovanskej državi majo vse vere: katoličanska, evangeličanska, pravoslavna in muslimanska popuno slobodnino i ednake pravice. Ravno tak majo v našoj državi ednake pravice vsi trije jeziki: Slovenski, horvatski i arbski.

To je istina, šteroj lahko brez straha zavpitate! Ne dajte se prealpeti s obljubami madžarskih plačanih agentov, šteri Vas ščejo za svoje pogubljive plane pridobiti, da bi se lahko na mlavnom kongresu zasavali na Vaso pri volenje. Sledkar bi pa, kak voigdar, svojo reč potrl i obljube ne bi držali. Izdajalec lastivne krvi je tisti, šteri verje i zavpita Madžarom.

Zavpajte sobi i praviciosti, štere je obljubo za vse male narode Vilma, predsednik velike Amerike.

Pri Vašem obiščanju Vam bo »Prekmurški Narodni svet« smilom na roko. — Beograd, 11. marca 1919. Vlada kraljestva Slovincov, Horvatom i Srbom.

NADALJUEJO.

LDU. Komita, 31. marca. (Dun. kor. urad.) Dne 7. t. m. so italijanski vojniki brez vsakega razloga aretirali v Komizi devet mladeničev, namreč Vleka Kučiča, Miho Korčiča, Andrija Jovčiča, Antona Mardesiča, Franja Gračana, Ivana Petriča in Srečka Kuliča. Pripomniti je, da so prvi trije ameriški podaniki, ali italijanski vojniki so jih kljub temu aretirali v svoji besnosti. Aretiranci se nahajajo še danes v smrdljivih in nezdruhljivih prostorih. Pokrajinska vlada je pri ententnih poveljnikih vložila oster protest proti temu novemu nasilju Italijanov v Komizi.

LDU. Starigrad, 31. marca. (DDU.) Italijanska oblast je na tujakšjem pristaniško-zdravstvenem uradu pritrčila desko z napisom »Delegazione di Porto« (Pomorski urad) in s tem uvedla tudi tukaj določitev zakonika italijanske trgovske mornarice. To je nova kršitev pogojev za premirje, po katerih ima okupacijska oblast samo pravico nadzorovanja lokalnih oblasti, ki še nadalje uraduje po obstoječih zakonih. Ta korak italijanskih okupacijskih oblasti je tudi v protislovju z odredbo ameriškega admirala Niblacka, ki določa, da ostanejo dosedanjí zakoni še nadalje v veljavi. Ta najnovejši korak italijanskih mogotcev očitno ignorira 99% prebivalstva. Pokrajinska vlada je tudi proti tej kršitvi pogojev za premirje vložila energičen protest.

LDU. Beograd na morju, 22. marca. (DDU.) Italijanski vojniki so nekaj časa vedelo jako osorno in žaljivo čustva meščanov. Ponavadi kličejo »Abbasso Trumbić! Evviva Sonino! Evviva Dalmazia italiana, la Dalmazia e nostra! Abbasso i barbari! (Doli Trumbić! Zivio Sonino! Zivela italijanska Dalmazija! Dalmazija je naša! Doli barbari!) Prepevajo vsakojake izvalne in žalilne pesmi. Ako gre kdo izmed meščanov mimo vojašnice, ga izvalja italijanski vojniki: »Ecco un barbaro, ecco un vigliacco, ecco un sciavo« itd. (Oglejta barbari, glej ga strahopetca, glej ga sužnja itd.) Meščani združujejo svojo jezo in trpe, ker se nadejajo skorajšnje osvoboditve.

LDU. Split, 22. marca. (DDU.) Kako Italijani s svojimi lažmi postajajo smešni, naj kaže ta - le primera: »Idea Nazionale« z dne 13. marca v uvodniku plaka zopet zaradi neovobolenega Splita in veli, da je 7000 Splitanov, torej polovica prebivalstva tega mesta, podpisalo izjavo za pripolitev k Italiji. V isti številki lista in na isti strani se govori o poverjenikih naše pokrajinske vlade in se ironično nagaja, koliko »prezvisnosti« je v Splitu, v mestecu s 23 tisoč dušami. Split ima torej obenem 14 tisoč in 23.000 prebivalcev; iz tega se razvidi, da so ta gospoda molstri statistike. Pokrajinska vlada je poslala poveljnikom antantnih ladij provod s kopijami letakov, katere so širili domači Italijani. Enake letake so našli v bližnji vojni ladje »Nino Brlion«. Na letakih, ki so pobavani za italijanskimi barvami, so napisali: »Brez Splita ni jamstva na Adriji! Zivela Italija, zivela vojska!« Na letakih se bere ime rimske tiskarne.

Boches. Celovec, 22. marca. (P. P.) Nemški vojniki uganjajo med korušskimi Slovenci v Draču in okolici strašno nasilstvo. Tako so na pr. posilili šlešno Katarino Svetnik, po domače Derinkova in pa izlečno Bartoro Kras, po domače Jakopovec iz Bronkovec. Obe delstvi sta nadporočniku Kainerju v Draču, stanujočem pri Kreuzerju, dobro znani, toda on jih prikriva, da ne pride do preiskave, ki bi razkrila ta grozodejstva.

Pred tem spomenikom homo slavili zmago. Gorica, 22. marca. (P. P.) Prošlo nedeljo so Italijani odkrili na cesti iz Gorice v Ločnik spomenik, posvečen »Zmagi z malo kapelico Matere božje. General Paolini je imel navdušen govor in slavil v njem zmago italijanskega orožja, na Kalvariji, preko katere so vdrli Italijani v Gorico avgusta 1916. le radi izdajstva madžarskih polkov, ki so zamenjali Dalmatince. Slednji so poldrugo leto z največjimi žrtvami vzdrževali premočne laške napade, dobro vedoč, da branijo z Gorico ne Avstrijo, pač pa jugoslovansko ozemlje.

Dobrodošel glasenec. Gorica, 22. marca. (P. P.) Ivan Andrič je izdal te dni v gorški »Tipografija sociale« italijansko pisano brošuro: Italijani e Jugoslavi. Za »dobro« odnošaje med obema narodoma. Publicistično delovanje sloer nadarjenega Andričja je tako diskreditirano (znana je njegova avstrofilska brošura: »Die Triester Frage«), da se čudimo, kako mu italijanske oblasti v Gorici dovoljujejo izdati: Ali je naredil kompromis? S tem bi bilo naše stališče napram njegovemu delu že dano: Proč z njim!

Prometna komisija na gorškem sadnem trgu. Gorica, 22. marca. (P. P.) Na bivšem eksportnem trgu v Gorici so postavili barake za »Otroško zavetišče kraljice Helene (Asilo infantile)«. Tu bodo gorški otroci v dneveni ostriki in bodo prejemali tudi hrano. Otvorili so ga svačano ob prisotnosti častništv in meščanstva. Vsa naprava ima edni namen, raznaroditi slovensko gorško dečo. Poleg tega pa so te barake na nekoč najbolj živem trgu v Gorici, kjer se je razpoložilo zgodnje jutro sadje, zelnjava in drugi produkti gorške dečele na vse strani Srednje Evrope, neavtiljiv dokaz, da je glavni vir gorške trgovine in blaginje — vsašani.

Matija Italija prepoveduje. Trst, 22. marca. (P. P.) Uradni »Osservatore Triestino« priobčita naredbo, da katero prepoveduje vrhovno poveljništvo italijanske vojske prenos ali pošiljanje prenosu pism. Istov. revij, rib ali kakovih ureto demarcativske črte v obliki smereh ter brzolav ali telefonsko oddajo zasebnih vestí, kakor tudi poseljevanje takih oddal. Prestopek te naredbe se v zasedenem oemlita kaznuje z zaplato do 6 mesecev ali globo do 2000 kron. Kazen se umajše do 500 kron.

Matija Italija ima hrane za odraslo dečo. Trst, 22. marca. (P. P.) Tržaški guverner je izdal naredbo, objavljeno v »Osservatore« dne 17. marca, s katero določa, da morajo banke, bančne trdnice, menjalnice, menjalniški agentje, draguljarji in sploh vse osebe, ki kupčujejo z denarjem in dragimi kovinami, imeti knjigo, potrjeno po gubernijski oblasti, v kateri morajo razpredeljeno, urejeno po datumu in brez nepopolanih presledkov zabeleževati vse nakupne in prodajne posle glede zlatega denarja ter ime, priimek, narodnost prodajalca ali kupca ter značaj in pogoje posla samega. Kazen za prekršenje te naredbe: globo od 500 do 5000 kron.

Trst, 22. marca. (P. P.) Izvoz svežih rib iz Julijske Benečije je prepovedan. Prestopki prepovedi se kaznujejo z globo od 100 do 1000 kron ter zaplenbo blaga.

Niti oslovskega mesa, dasi ga Lahji sicer radi jedo. Trst, 22. marca. (P. P.) Po ukazgu guvernerja je stopila ta teden v veljavo naredba vrhovnega poveljstva, ki prepoveduje prodajo svežega in konserviranega govejega, konjskega, oslovskega in svinjskega mesa ob sredah, četrtkih in petkih. Vse mesnice morajo biti zaprte od torka ob 1. popoldne do vstetega petka. (Samo mesnica židovske občine sme biti odprta ob petkih namesto ob sobotah, toda meso se sme prodajati samo proti potrdilu židovskega rabinskega urada in občinskega urada, da dotičnik pripada židovski občini.) Te tri dni se ne sme streči v svinjskim mesom. V vseh lokalih mora biti javno izobešeno izveščilo iz teh določb. Kazni za prestopnike so zelo ostre in se bodo uporabljale brezobzirno.

Pri Sv. Justu. Trst, 21. marca. (P. P.) Stanje jugoslovanskih vjetnikov (okoli 3000) na tržaškem gradu je brutalno. Postopanje z njimi nečloveško in brutalno. Pred par dnevi je neki sestradan Hrvat skočil na podani mu riž. To na ni ugajalo karabinerju, ki mu ga je hotel zato odvzeti. Ker ga lačni Hrvat riža ni hotel vrniti, ga je karabiner zabodel z bajonetom skozi prs, da je obeljal na mestu mrtve.

Nova žrtve. Lahi — boches. Reka, 22. marca. (P. P.) V Harijah pri Jurdani (proga St. Peter - Reka) se je tamošnji kaplan zgrajal nad tem, ker se je nekaj deklet udeležilo plesa brez fantov - domačinov. Italijani so ga zato prišli, prevrgli njegovo stanovanje in ga odvedli v Trst. Med potjo so ga tako pretepali in psovali, da je v tržaškem gradu vsled zadobljenih udarcev po 6 dneh umrl.

Neriditno, zato taje. Reka, 22. marca. (P. P.) »Agenzia Volta« poroča, da so nekateri francoski častniki objavili vest iz jugoslovanskega vira, po kateri se je izvršil v Zadru med Italijansko okupacijo plebiscit z rezultatom, da je več kot 70 odstotkov prebivalstva glasovalo za priklonitev k Jugoslaviji. — Italijanska agencija seveda odločno demantira to vest in trdi, da »plebiscit« v Zadru soloh ni bilo in da zadrski meščanje vztrajajo pri svojem sklopu združitve z Italijo.

Slovanski svet.

Češka zemlja. LDU Praga, 22. marca. (CTU.) »Venkov« piše: Z velikim veseljem in s polnim zadoščenjem ugotavljamo, da je bila naša zahteva po razlastitvi in razdelitvi posesti med ubožno prebivalstvo, ki se zanima za gospodarstvo, načeloma priznana od vseh strank. Zato smo se bojevali in naš boj je imel tudi uspeh. Vse drugo nam je bila postranska stvar. V glavnem pa je šlo za to, da se zemlja, katere pridobi republika potom razlastitve, ne socializira, temveč jo naše ubožno prebivalstvo obdeluje kot samostojen posestnik. Ta naš postulat je bil dosežen in odobren od vseh strank narodne skupščine.

Zavezniki.

ŠTRAJKI V ANGLIJI.

LDU. Basel, 21. marca. (Dun. kor. urad.) Švicarski listi javljajo iz Londona, da je stopilo v Nottinghamu 40.000 delavcev, v Sud Walesu pa 30.000 rudarjev v stavko.

Nepomirljivi. LDU London, 21. marca. (CTU.) Železničarji so odklonili predlog vlade. S tem se je možnost stavke iznova povečala.

Lloyd George ostane v Parizu do poldneva. LDU London, 21. marca. (Brezlično.) Lloyd George se je vdal mnenju vojnega sveta in ne bo zapustil Pariza, dokler ne bo podpisan preliminarni mir.

LDU London, 21. marca. (DKU.) Reuterjev urad poroča iz Pariza z dne 20. marca: Lloyd George je nocoj izjavil, da ostane v Parizu, ako se ne poslabša položaj v industriji na Angleškem, da tako zagotovi čim hitrejši rešitev vseh vprašanj, ki so na dnevnem redu mirovne konferenca. Ves svet potrebuje trajnega mira. Dokler se ne vzpostavi mir, tudi v industriji ne bo reda. Ako bi sedaj moral iti na Angleško, bi njegova odsotnost na mirovni konferenci pomenila podaljšanje brezdolja in nemira na industrijskem polju. Njegovi kolegi se popolnoma strinjajo z njegovim mnenjem. Po poročilu predsednika komisije za premog Lloyd George ne more razumeti, zakaj hočejo rudarji poseči po nasilnih sredstvih.

Prometna komisija pri nas. LDU Pariz, 22. marca. (Brezlično.) Na predlog sveta deseterice je odsek za prometna sredstva, ki je podrejen vrhovnemu gospodarskemu svetu mirovne konferenca, ustanovil posebno medzvezniško komisijo, kateri načeluje ameriški podpolkovnik Ryan in ki sestoji iz angleških, francoskih in italijanskih častnikov. Naloga te komisije bo nadzorovati šivila in uređiti njih transport.

Apostoliščni znak? LDU. Ženeva, 22. marca. (CTU.) Kakor poroča »Matine«, se je hotel nekoč pred ministrstvom za zunanje stvari približati ministrskemu predsedniku Clemenceau, ko je bil stopil v svoj voz. Policijski agentje so prišli neznanega moča, kakor se je Clemenceau oddaljil. Aspirant je zaklical Clemenceau: »Dol s

trščitvom!« Na policiji se je legitimiral kot Pierre Vernet, rojen leta 1872. v Parizu.

Naj le še ostanejo nekaj časa. LDU Pariz, 22. marca. (DKU — Brezlično.) Ameriška vojska, ki je bila v Evropi, je štela 2.368.537 mož. Od teh je sedaj v Evropi še 1.552.133 mož.

Dobro. LDU Pariz, 22. marca. (Brezlično.) Posnemalč vzgled angleške vlade, je sklenilo francosko vojno ministrstvo, da se nemudoma pošlje domov oni nemški vojni vjetniki, ki so pristojni na danskem delu Slezvika. Prva skupina teh slezviških vjetnikov bo odpisana v Dansko s parobrodom, ki bo vozil pod dansko zastavo in ki bo prišel ponje v Dunkerque. Odpotovati bodo najbrže v nedeljo. Ta odredba zaveznikov je napravila na Danskem in v danskem delu Slezvika najboljši vtis.

Mirovna konferenca.

House pravi, da bo kmalu konec. LDU Berlin, 22. marca. (DKU.) »Berliner Tageblatt« poroča iz Pariza: Polkovnik House se je danes izrazil, da bo mirovna pogodba s pozlavljem o zvezi narodov končana dne 29. marca in da bodo nemški zastopniki v treh tednih dospeli v Versailles.

Iz Avstrije, Madjarske, Nemčije, Turške.

NOVA OGRSKA MEJA.

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) OKU. javlja: Včeraj predpoldne je obiskal načelnik v Budimpešti delujoče vojaške misije, podpolkovnik Vix na čelu misije začasnega predsednika ogrske republike Mihaela Karolyija in mu izročil noto a pripombo, da nova demarkacijska črta, ki je označena v tej noti ne pomeni demarkacijske črte premirja, ampak politično mejo. Spomenica je podpisana od interimsističnega poveljnika na Ogrskem se nahajajoče armade generala D. Lobita v Beogradu dne 19. marca in ugotavlja pred vsem mejo nevtiralne zone, ki je zasadejo čete zaveznikov, kakor sledi: Vzhodna meja teče od Arada v Nagy Szalonta, železniško progo Nagy Szalonta-Veliki Varadin-Nagy Karolyi-Szatmar Nemety; severna meja: reki Szamos in Tisa do točke, ki leži pet kilometrov severnozahodno Vasaros Namanya. Zahodna meja zapusti Tiso pet kilometrov severnozapadno Vasaros Namanya in se ukrivi pri kilometrov zapadno Dobrecina, tri kilometre zahodno Devabanja, zapadno Gyoma-Oros Haza, Hot Meső Vassarhely in pet kilometrov zapadno Segedina. Južna meja je reka Maros, mesti Arad in Segedin, katere zasadejo zavezniške čete izključno vseh madžarskih in romunskih čet. Umik ogrskih čet se zapadno mejo nevtiralne zone se pričenej dne 23. marca ter se ima končati v teku največ desetih dneh. Med tem časom bo general Gondrecourt, katerega sem jas pooblastil, prevzel poveljništvo vzhodne nevtiralne zone, bo le-to zasedel s zavezniškimi četami in nadzoroval umikalno gibanje ogrskih čet. Ono vojno gradivo, ki se nahaja v zoni, katero zasadejo romunske čete, inventarizirajo francoski častniki in vojniki in ga shranjujejo. To gradivo, ki ni smatrati za vojni plen, bodo potem smele odnesti ogrske čete. Ono vojno gradivo pa, ki se nahaja v nevtiralni zoni se da na razpolago ogrski državi, katere to gradivo lahko pusti na kraju, kjer leži, ali ga pa odnese. Železniško in gospodarsko gradivo ogrske države mora ostati na mestu toliko časa, dokler se ni nadaljnje ukrenilo. To se bo inventariziralo ter bo ogrsko-romunsko poveljništvo pod predsedstvom generala Gondrecourta predlagalo način uporabe. Meščanska uprava v nevtiralni zoni sme ostati pod kontrolo zavezniškega poveljstva v rokah madžarske vlade. Madžarsko orožništvo in redarstvena straža bosta pod vodstvom zgoraj imenovanega poveljništva akrbela za vzdrževanje mira in reda. Podpisan: D. Lobit. — Provisorizni predsednik madžarske ljudske republike Mihael Karolyi je sklical po sprejemu te spomenice na dan 20. marca ministrski svet, na katerem je sporočil članom vlade vsebino spomenice. Na tej seji so razpravljali člani kabineta o odločini spremembi, ki je nastala vsled te spomenice v zunanje političnem položaju in o katastrofah, ki bi grozile gospodarskemu razvoju Ogrske, če bi se morale izpolniti tudi te najnovejše zahteve Antante. — Ministrski svet je sklenil demisionirati. Provisorizni predsednik republike je sprejel te demisijo.

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvršitvi. Ta odlok je v popolnem nesoglasju z premirjem, ki je bil sklenjen dne 13. novembra 1918 in ker se ne osira na eksistenčne interese dečele, ovira razvoj dečele in zakrivilja krležje miru. Ker ogrska vlada ne more prevzeti odgovornosti za izvršitev tega odloka, kar ni bila povabljena na ni-

LDU. Budimpešta, 21. marca. (Dun. kor. ur.) Snodi je prinesel legacijski svetnik baron Tibor Podmaniczky četu vojaške misije alirancev, podpolkovniku Vixu odgovor ogrske republike na spomenico, v kateri se izrekta, da ogrska vlada ni v stanu sprejeti v vednost odlok mirovne konferenca in da ne more sodelovati pri njegovi izvrš

rovno konferenco in kar ne bi moglo sodelovati pri izvršitvi tega odloka, je primorana demisionirati se danes. Podpisani: Karolyi.

KARLOV ODHOD.

LDU. Dunaj, 21. marca. (Dun. Kor.) O tem, kako je nastala izjava švicarske vlade, da je ista pripravljena nuditi bivšemu avstrijskemu cesarju zavetje, se poročajo nastopni podatki: Angleška vlada je nastanila iz lastnega nagiba v Eckartsauu častnika, ki naj bi se prepiral na lastne oči, kako se godi bivšemu cesarju, kakor tudi o varnostnih razmerah. V okolici Eckartsaua so se dogodili razni prijetljivi. Tako so se pojavili n. pr. divji lovci, ki so mogli biti ukrojeni samo z obsežnim orožniškim aparatom. Pri tej priliki je prišlo do pravega spopada, pri katerem se je streljalo od obeh strani in bil eden mrtev in več ranjenih. Ti dogodki so prepirali polkovnika Struta, ki je bil svoji vladni osebnost odgovoren za varnost bivšega cesarja, da so varnostne razmere v Eckartsauu dvomljive. Strut je pustil, ne da bi prej vprašal bivšega cesarja, vprašati pri švicarski vladi, bi li hotela sprejeti bivšega cesarja v zavetje. Na to vprašanje je objavila švicarska vlada potem hrzjavne korespondence odgovor, v katerem zatrjuje svojo gostoljubnost. Nemško-avstrijska vlada ni, potem ko se je konstituirana narodna skupščina odločila za republiko, pustila na Dunaju bivajočim inozemskim komisijam nobenega dvoma o tem, da smatra bivanje bivšega cesarja v Avstriji za neprimerno in opasno, dokler isti ni postal formalne izjave, da se odreče prestolu. Brez dvoma je bilo to naziranje vlade Eckartsauu znano že tedaj, vendar ni bil cesar izpostavljen nikakemu pritisku. Kljub temu se cesar ni izrecno odpovedal prestolu. V takih okoliščinah ima vlada dolžnost, skrbeti potem za kono za varnost republike, brez dvoma ho prišlo pri prvem zborovanju narodne skupščine to vprašanje v razpravo in se pričakuje rešitve v kakih desetih dneh.

Ali se odpove. Prestol je vsekakor izgubljen. LDU. Dunaj, 22. marca. (ČTU) Dobro poučeni krogi poročajo, da se ho prihodnje dni bivši cesar Karel za sebe in za svojo družino odpovedal prestolu. Ako se to ne bi zgodilo, se ho v četrtek predložiti narodni skupščini zakonski načrt, s katerim se proglasi, da so Habsburžani izgubili vladarsko moč nad Nemško Avstrijo.

borza — Barometer. LDU. Dunaj, 22. marca. (Brezlično.) Kljub temu, da si prizadevajo Nemci pripoliti Nemško Avstrijo Nemčiji, je izzvala možnost, da se Nemška Avstrija nevrtilizira, na dunajski borzi občutno hausse. Vsememski časopisje družno molči o tem, dočim večina drugih časopisov živahno komentira gospodarske in finančne prednosti, katere bi nudila nevrtilizacija.

To so se pa od nas naučili. LDU. Dunaj, 22. marca. Reuterjev urad poroča: Italijanska delegacija je danes soglasno sklenila, odstopiti od mirovne konference, ako ne bi pri sklepu mira. Reka pripadla Italiji.

Italija.

Laški socialni demokrate groze z generalnim štrajkom in se pridružujejo ruskim boljševikom! LDU. Chiasso, 22. marca. (ČTU) Ker je osrednji komite socialistične stranke Italije včeraj sklenil, v protest proti kapitalističnemu miru proglasiti generalno stavko, koje začetek bo določilo vodstvo stranke, je kakor poroča Bureau italijanske socialno-demokratske stranke Europa Express po listu »Avanti«, vodstvo sprejelo dnevi red, da izstopi italijanska socialno-demokratska stranka iz socialistične internacionale in da pristopi k revolucionarni socialistični internacionali na podlagi načel komunističnih ruskih boljševikov.

Da, seveda! LDU. Curih, 21. marca. (ČTU) Od italijanske meje javljajo: Z ozrom na odkrite pretnje belgijske vlade, da je vojska proti Italiji nezogibna, če Italija ne odneha od svojih zahtev glede priploptve jugoslovanskih pokrajin, izjavljajo listi, da je zahteva Italije po razorožitvi Jugoslovancev popolnoma upravičena. Zveza narodov ne sme samo preprečiti, da bo Nemčija pričela maščevalno vojno, preprečiti mora tudi, da ne bodo druge države tega storile in ogrožale miru v bodočnosti, kakor na primer Jugoslovani.

Ali so mislili kaj drugega. LDU. Nauen, 21. marca. (Brezlično.) Razpoloženje, katero so ustvarila v Italiji pariška pogajanja, označuje na zanimiv način članek lista »Corriere della sera«, ki pravi, da se sklepa v Parizu separati mir z Nemčijo, da je postala Italija vprašanje drugega reda in da se ji hoče odvzeti značaj velice.

Razgled.

RAZKROJ V ITALIJI.

LDU. Beroiin, 22. marca. (Dun. KU.) »B. Z. am Mittag« javlja iz Lugana: Sklep, da ho italijanska socialistična stranka ustanovila novo revolucionarno internacionalo na podlagi naziranj ruskih komunistov, ho kmalu pokazal svoj razkrajajoči učinek na gospodarski položaj Italije. Sklep je bil sprejet s sedmimi glasovi proti trem glasom. Ze sedaj se kažejo v industrialnih glavnih mestih sumljivi znaki velike nezadovoljnosti italijanskega proletarijata. Brezposelnost, prepoved izseljevanja ter demobilizacija, ki povečuje brezposelnost, so resni znaki, ki pospešujejo nevarnost preobrata.

Nas že rabijo! LDU. Nauen, 22. marca. (Brezlično.) Načelnik antantne misije v Budimpešti, podpolkovnik Vir je sporočil ogrski vladi, da bodo francoski, rumunski,

arabci in črna - slovenska četa zmaga šore vse Ogrske tako, da ho ostala nezasedena samo Budimpešta s malo okolico. To postopajo se utemeljuje s potrebo večje opreznosti napram boljševskemu gibanju.

Kmalu bodo rabili nas za žandarja. LDU. Pariz, 22. marca. (DKU — Brezlično.) Poročevalec lista »Petit Parisien« v Bukarešti javlja: Boljševiško gibanje se razširja in ogroža tudi Besarabijo. Rumunsko poveljništvo je zelo vznemirjeno. Ruski in ogrski elementi se zbirajo na erdeljski meji in imajo do sedaj približno deset elektnih divizij.

Dobro, naj tudi oni čutijo moč brezdente. LDU. London, 22. marca. Reuterjev urad poroča: Zadnje vesti iz Egipta javljajo, da se je položaj zelo postabral in da je brezdvomno resen. Več obojestranih beduinov je vdrla na zapadu v spodnji Egipt in pleni. V več vaseh so izobesili turško zastavo. Kakor javlja Reuterjev urad, upajo, da bo v kratkem mogoče obvladati položaj.

Le naprej tako, morda pridejo tudi glede nas do pameti. LDU. Amsterdam, 21. marca. (DKU) »Daily News« z dne 19. marca označujejo v članku o teritorialnih vprašanjih, nastalih vsled vojne, italijanske zahteve po avstrijski Tirolski za nevzdržne in rumunske zahteve do Erdeljskega kot pretirane.

Franchet študira Odeso. LDU. Pariz, 21. marca. (Brezlično.) General Franchet d'Esperey, vrhovni poveljnik vzhodne armade, je bil naprošen, da se poda v Odeso, in da prouči tamošnji strateški položaj. Pričakujejo ga v Odesi v petek ali v soboto.

Izpred novomeške porote.

Dne 16. septembra 1918 je bil zaklan od takrat še neznanega človeka sedemnajstletni suhobar Janez Bartol iz Dan-Orožniki so dognali, da je imel ta Bartol med vožnjo do Trebnjega preprij z nekim Jožetom Pircem, ki se je vozil takrat s svojci z božjepoti na Brezjo domov v Brezo pri Veliki Loki. Dognalo se je, da so vsi Pirčevi izstopili že na Vel. Loki in so klicali tudi Pircu, naj izstopi. Pirc pa ni hotel izstopiti, marveč so se brez vsakega razloga peljali dalje do Trebnjega, najbrž, ker je vedel, da prestopi Janez Bartol s se 4 suhobarji na vlak, ki vozi v Šentjanž in da se bo tam lahko znesel nad fantom ter pobegnil potem domov. Ko so vstopali suhobarji v Šentjanški vlak, je bil Bartol zadnji. Nenadoma je zavpil, da je uboden in stekel ob vlaku, pa se je kmalu zgrudil. Obvezali so ga in prepeljali takoj v bolnico v Kandijo, kjer je umrl dne 25. septembra, ker je imel prebodena pljuča. Tisti dan pred smrtjo je bil Bartol še pri polni zavesti zaslišan od sodišča in je določeno izpovedal, da ga je ubodel tisti, ki se je preje preprijal z njim na vlaku in ki je izstopil tudi v Trebnjem. Povedal je Bartol, da ga je dobro spoznal in videl, ko je pobegnil, da je imel še odprt nož v rokah — Pirc, ki takrat še ni bil 18 let star, taji vsako krivdovdal se je pa zdaj, da je res izstopil v Trebnjem, kar pa je prvotno oročnikom tajil. Pravi, da se je zato peljal do Trebnjega, ker je hotel iti mrliča kropiti, mrliča pa vendar ni šel kropiti, ker je bil lačen in se mu je mudilo domov. Čudno je, la, da ni bil dobrih 10 minut prej lačen, ko je obstal vlak na Veliki Loki in so ga klicali njegovi ljudje, naj vendar izstopi. Potniki so vprašanje na uboj potrdili s 7 glasovi, zanikali pa s 5, vsled česar je bil oproščen. Zagovarjal ga je g. notar Karl Pleiweiss. — Čudni potniki! Kot drugi se je zagovarjal pred isto poroto 17letni Rudolf Šusteršič iz Matenjevasi pri Mokronogu zaradi ropa in tatvine. Zvabil je bil namreč 17. avgusta Jurija Rajgelja pri Mokronogu na napačno pot, ga počakal in od zadaj pobil na tla. Potem mu je odvzel 237 K denarja z denarnico in z drugimi papirji, ki so bili važni za Rajgelja in ga pustil ležati v omedlevici do štirih zjutraj. Tudi je pokradel v večkratnih tatvinah Neži Vrabec, Rozalji Pucelj in Jožetu Lovšetnu nad 1200 K in vse zapil v malopridni družbi fantov in deklet. Tisto jutro potem, ko je zvečer oropal Rajgelja, je šel nabožje pot na Žalostno goro veselit se. Potniki so potrdili soglasno vprašanje na rop in tatvino in je bil obsojen Pirc na tri leta hude ječe z enim trdim božičem vsake tri mesece. — V ponedeljek, dne 17. marca sta bila oba porotna slučaja preložena, ker ni bilo priu iz naših, po Labih zasedenih krajev.

Vsak dodeljen materijal mora biti pred dodelitvijo ali vsaj prej prevzetem ocenjen in mora biti kupna svota vplačana predno more kupec odvzeti svoj materijal. Kupec se mora zavezati, da spravi kupljeno blago v gotovem, v sporazumu z njim določenem terminu, ker ne prevzame pozneje Gospodarska komisija nobene odgovornosti več.

Gotove vrste blaga se ho oddajalo le dobrodelnim in kulturnim zavodom, kakor n. pr. glasbila in drugo.

Vstop v skladišča demobilizacijskega materijala je v splošno prepovedan. V posebnih slučajih pa izdaja taka dovoljenja le Gospodarska komisija v Ljubljani in lokalne komisije, kjer so ustanovljene.

Ze vlozene prošnje se rešujejo pri važnejših predmetih v sejah Gospodarske komisije, sicer pa po predsedniku komisije. Prošnje, katerim manjka podlaga v smislu navedenih točk, bodo ostale nerešene. Zlasti se ne bodo upoštevale prošnje na splošno sestavljene, ki ne povedo, katere predmete in kolikšno množino da zahteva prošilec, kakor n. pr. »Rabim nekaj kovaškega orodja...« »Rabim kmetijske stroje...« »Prosim, da mi sporočite če mi jih morete prodati...« Vae take prošnje bodo ostale brez uspeha, ker Gospodarska komisija nima časa izpraševati posameznih prošilcev in jih obveščati, kateri predmeti da bi bili zanje prikladni. Taki prošilci naj se zgledajo pri dražbah, ki bodo razpisane za posamezna skladišča ali pa za posamezne skupine predmetov, n. pr.: poljsko orodje, železne surovine ali kaj sličnega, kakor nanese prilika.

Imenovanje. Višji šolski svet je imenoval Franca Ramšaka, začasnega učitelja na deški petrazrednici v ptujski okolici za stalnega učitelja istotam.

Imenovanje. Višji šolski svet je imenoval za stalno učitelico v Cirkovhah Ludmilo Bračič, učiteljico v St. Vidu pri Planini.

Pri poljedelskem ministrstvu v Beogradu je imenovan, kakor nam brzjavljajo, za šefa za organizacijo in pospeševanje kmetijskih združenj v činu inspektorja 2. razreda g. Miloš Stibler, dosednji uradniški statističnega oddelka pri kmetijskem zavodu na Dunaju.

Deputacija svojcev vojni ujetnikov. Članom deputacije se naznanja, da ho mogoče dati šole v teku nekaj dni natančna poročila o tem.

Čiščenje. Višji šolski svet je odpustil iz šolske službe na javnih ljudskih in meščanskih šolah v ozemlju Deželne vlade v Ljubljani Avgusta Remschnig. učitelico ročnih del na dekliški meščanski šoli v Celju.

V Bloccentum v Južno Afriko se je izselil Julij Petrič, rodom iz Idrije, ki so ga svoječasno obsojili avstrijske oblasti radi »voluntarstva« in ki je na to radi tega dozdnevne zločina presedel več let v ječi in internatu. Petrič je bil oreje že 9 let v Južni Afriki in si je pridlužil levo imetje, ki pa mu je kasneje vse prionalo.

Prošnje za demobilizacijski materijal.

Vae take prošnje je odstopila deželna vlada za Slovenijo v rešitev Gospodarski komisiji za stvarno demobilizacijo v Ljubljani, Sodna ulica št. 1, ki je bila ustanovljena s naredbo Uradni list št. 45, z dne 1. februarja 1919. Glede reševanja uloženih prošenj in ulaganja novih, razglašajo navedena komisija sledeče:

Izključno pravico dodeljevanja demobilizacijskega materijala v kolikor to ni izrecno vojaški materijal, kakor n. pr. municija, orožje in vojaška oprema, ima Gospodarska komisija v Ljubljani, ki ustanavlja za kraje, kjer se nahajajo večje množine demobilizacijskega blaga, posebne krajevne komisije, ki potem poslujejo v lastnem delokrogu po navodilih komisije v Ljubljani. Nekotekovane prošnje za demobilizacijski materijal naj se vlagajo izključno le pri Gospodarski komisiji v Ljubljani, kjer obstojajo krajevne komisije tudi pri teh. Vsaka prošnja mora imeti navedeno:

1. natančno ime in naslov dotičnika, ki hoče kak materijal dobiti;
2. utemeljitev nujnosti potrebe in ali ga rabi za svojo lastno potrebo kot direktni uporabnik ali pa le posredno. Prošnje direktnih uporabnikov se bodo upoštevale v prvi vrsti, in šele potem drugi prosilci. Trgovci bodo zamogli dobiti demobilizacijsko blago le v slučaju, ako se ne oglašajo direktni uporabniki, oziroma tudi na razpisanih dražbah demobilizacijskega blaga;
3. navedbo naj se tudi kraj oziroma skladišče, kjer se zaželeno blago nahaja, ako je to proslilo znano;
4. stroji sploh in dragocenejši predmeti se bodo oddajali le pod pogojem, da jih ho kupec rabil najmanj skozi 2 leti, če jih hoče prej prodati, mora dobiti za to dovoljenje Gospodarske komisije, ki si ho v takih slučajih pridržala pravico razpolaganja.

Na splošno se opozori še na sledeče:

Vsak dodeljen materijal mora biti pred dodelitvijo ali vsaj prej prevzetem ocenjen in mora biti kupna svota vplačana predno more kupec odvzeti svoj materijal. Kupec se mora zavezati, da spravi kupljeno blago v gotovem, v sporazumu z njim določenem terminu, ker ne prevzame pozneje Gospodarska komisija nobene odgovornosti več.

Gotove vrste blaga se ho oddajalo le dobrodelnim in kulturnim zavodom, kakor n. pr. glasbila in drugo.

Vstop v skladišča demobilizacijskega materijala je v splošno prepovedan. V posebnih slučajih pa izdaja taka dovoljenja le Gospodarska komisija v Ljubljani in lokalne komisije, kjer so ustanovljene.

Ze vlozene prošnje se rešujejo pri važnejših predmetih v sejah Gospodarske komisije, sicer pa po predsedniku komisije. Prošnje, katerim manjka podlaga v smislu navedenih točk, bodo ostale nerešene. Zlasti se ne bodo upoštevale prošnje na splošno sestavljene, ki ne povedo, katere predmete in kolikšno množino da zahteva prošilec, kakor n. pr. »Rabim nekaj kovaškega orodja...« »Rabim kmetijske stroje...« »Prosim, da mi sporočite če mi jih morete prodati...« Vae take prošnje bodo ostale brez uspeha, ker Gospodarska komisija nima časa izpraševati posameznih prošilcev in jih obveščati, kateri predmeti da bi bili zanje prikladni. Taki prošilci naj se zgledajo pri dražbah, ki bodo razpisane za posamezna skladišča ali pa za posamezne skupine predmetov, n. pr.: poljsko orodje, železne surovine ali kaj sličnega, kakor nanese prilika.

Pokrajinske in dnevne vesti.

Imenovanje. Višji šolski svet je imenoval Franca Ramšaka, začasnega učitelja na deški petrazrednici v ptujski okolici za stalnega učitelja istotam.

Imenovanje. Višji šolski svet je imenoval za stalno učitelico v Cirkovhah Ludmilo Bračič, učiteljico v St. Vidu pri Planini.

Pri poljedelskem ministrstvu v Beogradu je imenovan, kakor nam brzjavljajo, za šefa za organizacijo in pospeševanje kmetijskih združenj v činu inspektorja 2. razreda g. Miloš Stibler, dosednji uradniški statističnega oddelka pri kmetijskem zavodu na Dunaju.

Deputacija svojcev vojni ujetnikov. Članom deputacije se naznanja, da ho mogoče dati šole v teku nekaj dni natančna poročila o tem.

Čiščenje. Višji šolski svet je odpustil iz šolske službe na javnih ljudskih in meščanskih šolah v ozemlju Deželne vlade v Ljubljani Avgusta Remschnig. učitelico ročnih del na dekliški meščanski šoli v Celju.

V Bloccentum v Južno Afriko se je izselil Julij Petrič, rodom iz Idrije, ki so ga svoječasno obsojili avstrijske oblasti radi »voluntarstva« in ki je na to radi tega dozdnevne zločina presedel več let v ječi in internatu. Petrič je bil oreje že 9 let v Južni Afriki in si je pridlužil levo imetje, ki pa mu je kasneje vse prionalo.

poziv lastnikom enoletnih trgovskih tečajev; naredbo poveljništva za socialno skrbstvo. — Številka 66. od 22. marca prinaša naredbo, po kateri se morajo priljaviti zaloge sredstev za mehanični pogon; izpremembe v osebu in v celotno vrsto razglasov, razpisov, oklicov, objav, izkazov, natečajev, ediktov in drugih za upravno, trgovsko in drugo poslovanje važnih objav.

Astronomski kurz v torek 25. t. m. radi praznika odpade. Prihodnja ura v torek 1. aprila.

Našemu vojaškemu poveljstvu v pretes. Neprestano dohajajo nam kakor tudi drugim listom dopisi iz fronte, bolnišnic in vojaških zavodov v katerih nas vojski sami prosijo, naj jim pošiljamo časopis brezplačno. Kolikor je to sploh mogoče, uprava toliko našega kakor drugih listov rada izpolnjuje takšno upravičeno željo. Žalibog je upravam težko, da celo nemogoče, ustrezati vsem tem željam v polni meri, ker je potreba tako velika da bi pomenilo brezplačno pošiljanje vsem prošnikom preveliko obremenitev proračuna listov, ki so končno zasebna podjetja in kojih ni nobeno tako veliko, da bi moglo trajno nositi precej težko breme več tisoč brezplačnih iztisov. Na drugi strani je pa skrajno potrebno, da se pri nas organizira dobra in trajna frontna propaganda. Z njo bi bilo doseženo dvojce. Prvič si vojski v taborišču skrajšajo čas, navadajo redno čitati liste in politično misliti, drugič pa zajemajo iz takega trajnega čitanja onega duha, ki ne sme kloniti, obdrže neposredni stik z domovino in se utrjujejo v narodnem prepričanju. Neobhodno potrebno bi zato bilo, da se pri poveljstvu čet na bojnem polju ali pa pri dravski divizijski oblasti osnuje propagandni oddelki, ki bi pod vodstvom izkušnega častnika poskrbeli, da dobi vsak vojaški oddelki ali zavod recimo po 10 izvodov lista za možnost brez šarže in da bi uprave listov za vse redno naročene iztise dobile nek znižan pavšalni znesek. Če bi pa to radi strankarskih razmer ne bilo mogoče, naj bi se osnoval poseben vojaški list, ki bi ga propagandni oddelki vojske brezplačno delili na pr. trikrat na teden. Poleg drugih razlogov je takšna propaganda nujno potrebna že tudi zato, da se uspešno odbije propagandna ofenziva, ki jo Nemci izvajajo s svojimi letaki. Menda ni nobenega dvoma, da je to potrebno in za potrebne stvari, ki leže v eminentnem narodnem, državnem in vojaškem interesu, se mora najti dobra volja, sposobna oseba in potrebni denar. Stvar je zelo nujna!

V imenu kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev se izrekajo na ukaz celokupnega ministrskega sveta z dne 25. februarja št. 2093 sodbe v Bosni in Hercegovini. Ta ukaz se očitvidno ne nanaša na ostale pokrajine kraljevstva SHS.

Slovenski trgovci in obrtniki v Mariboru. »Slov. trgovsko in obrtno društvo« v Mariboru je izdalo imenik slovenskih trgovcev in obrtnikov, iz katerega posnemamo, da imajo v Mariboru Slovenci 3 tovarne, 1 tiskarno, 4 denarne zavode, 3 manufakturne trgovine, 3 trgovine s papirjem, 2 urarja, 1 galanterijsko trgovino, 9 trgovin s kolonialnim blagom, 5 agentur, 2 trgovini z drvmi in premogom, 2 anončni in reklamni pisarni, 1 zavarovalnico, 2 tobakarni, 4 stavbenike, 2 pasarja in pozlata, 1 kiparja, 1 bandažišča in 1 rokovarja, 3 slikarje in plekarje, 3 mižarje, 2 brivca, 3 krojače, 4 čevljarje, 1 peka, 1 fotografa, 1 knjigoveza, 1 kovača, 1 sedlarja, 1 ubiralca klavirjev, 2 šivilji, 2 kavarnarja, 2 mesarja in 6 gostin. Se je pa seveda prostora dovolj za mnogo, mnogo novih solidnih in podjetnih naših ljudi!

Moderniziranje v Jugoslaviji. Dogodki nas prehitujejo; kar je bilo včeraj novo, je danes že zastarano. S hvalvredno vmezo se trudijo poverjenjstva, da dohajajo kolo časa in se prilagodujejo danim razmeram. Mnogo važnih zakonov je tako preurejenih, kakor zahteva duh časa; n. pr. pristojbinski predpisi, odvetniški in notarski tarifi itd. Odvetniški tarif je bil izdan 3. junija 1909, toda leta 1917 se je bil že preživel in je bil popravljen z naredbo od 31. avgusta 1917 št. 371. d. z. Danes tudi ta ne zadostuje več in po pravici je bil premenjen in popolnjen z naredbo, ki je bila razglašena v Uradnem listu št. LXII. Toda tudi na drugih poljih je mnogo zastarelih določb, ki se žal niso odpravile. Tako je nekaj nečutenega, da velja za uradnike še vedno dekret od 16. oktobra 1804 zbirka just. zak. št. 697, glasom katerega ne gredo selitveni stroški tistim, ki so na lastno prošnjo premeščeni in tistim, ki s premeščanjem vsled imenovanja pridobe na plači itd. Vzrto ne že enkrat ta 115 let stari avstrijski dekret v koš. Ta dekret je bil morda na mestu v svojem času, ko je nameščenec pridobil, recimo, 50 gld. letno, selitev ga je stala pa največ 10 goldinarjev. Danes pa pridobi premeščenec, recimo, letnih 400 K, selitev ga pa stane do 3000 K, pa še pokradejo mu med vožnjo polovico. Premestitev je pa najmanj toliko v interesu države, kakor v interesu premeščenca. Ali bi ne bilo pametneje jednotno postopanje pri vseh premestitvah izvemših disciplinarnih? Pa še nekaj! Sodniki so bili Avstriji trn v peti; delala je z njimi pa maščohavci. Sodnik je nepremestljiv, zato mora preostati za vsako premestitev, to se pravi: sodniki so izključeni od selitvenih stroškov. Ali niso uradniki, kakor vsi drugi? Ne smemo se z uveljavljanjem dekretov, ki ho stari 115 let in se vladati še »podozornim« Avstrijancem. Prepričani smo, da se ta zadeva v kratkem uredi in da je bilo treba jo opariti na sje.

Obveščevanje tajne. Ljubljanske mu dopisnemu uradu se je posrečilo dobiti ugodne brzojavne svose o tajine, tako da mu je mogoče v inosemstvu primerno placirati vesti o vseh važnejših dogodkih ter reagirati na izvajanja valed nezadostne poučenosti nam premalo naklonjene publicistike. Zadnji čas pošilja svoje informacije v svet tudi radiografično — seveda ne s ljubljanske radiografske postaje, ki je za to prešibka, — tako da je torej evropska javnost točno poučena o našem pokretu in o naših težnjah. Na ta način ho mogoče, opovreči tista docela kriva naziranja, ki vladajo o nas širom sveta, ker nas je vesoljno nemstvo vedelo prikazovati kot vse prej nego kulturna narod in ker do svetovne vojne žal nismo skrbeli za to, da bi se tajina mogla o nas potušiti. Zlasti švicarsko časopisje je našim vestem rado odprlo svoje predale ter objavlja poročila ljubljanskega dopisnega urada v obliki brzojavk, kakor tudi kot članke s redakcijsko opremo. Redno prinašajo ta poročila »Journal de Geneve«, »Gazette de Lausanne«, »La Suisse«, »Tribune de Geneve«, »Le Genevois«, »La Feuille«, »La Revue«, »Tribune de Lausanne«, »Zürcher Zeitung«, »Zürcher Post«, »Berner Tagblatt«, »Nationalzeitung«, »Basler Nachrichten« ter baselske »Tagwache« in »Vorwärts«. Od večjih švicarskih listov naših vesti ne objavljajo edino »Berne Bund«, ki je vsememski orijentiran. Poleg poročil našega dopisnega urada pribujejo ti listi tudi aktualne vesti iz zasebnega vira. Ta preokret v naši izvestiteljski službi je vsekakor razveseljiv in za našo veljavnost pomemben pojava.

Corrigenda. V notici »Slovenske zemlje aktivne« v sobotni številki našega lista se je vrnila pomota. Izdatki slovenskih pokrajin znašajo povprečno mesečno 30, dohodki pa 85 milijonov kron in ne 130 in 135, kar s tem popravljamo. — Ravnotako se je v uvodniku pričetkoma urinila pomota, ki kvari smisel. Mesto »navidez nevidne masce« mora stati »navidez nagibne masce«.

V sobotnem članku »Trgovska druga« se je vrnila pomota. Vpisnina v zadružno znaša enkrat za vselej 100 kron in ne 1000 kron, kakor je bilo objavljeno.

Naj se javi! Izvršni narodni odbor v Podgorici išče profesorja Evgena Waken ali Wavken iz ljubljanske okolice (Vavken?), ki je pred vojni služil na cetinjski gimnaziji in je zdaj zopet nastavljen s plačo letnih 3600 dinarjev in dnevnih 12 dinarjev draginskih doklade.

Zopet nesreča s strelnim orožjem. Dne 10. marca t. l. je prodajal Miha Salovic iz Drske pri Novem mestu v svoji gostini Antonu Medicu od ravnotam brovnogovno pištolo. Ko jo je Medic odzvedoval in poskušal, se je sprožila in je zadela krogla šestletnega Jožeta Mehleta, ki je s dvema drugima otrokoma plesal sredi gostinjske sobe, v tlinik ter izstopila na letem licu. Otroka so oddali takoj v bolnico usmiljenih bratov v Kandijo, pa je malo upanja, da bi ostal pri življenju. Kdaj se bodo neki spametovali ljudje?

Umor in samomor. Dne 20. marca je zaklal France Radeček, posestnik v Trški gori pri Novem mestu, svojo ženo, nato pa se je pri neki kapelici še sam ustrelil z lovsko puško. Ravnal je z ženo vedno grdo in je bil baje zaradi tega pri sodnji kaznovan. Iz jeze je storil po prestani kazni umor in samomor.

Umrla sta v Ljubljani g. Anton Bole, trgovec in hišni posestnik in g. Emerik Stricelj, dimnikarski mojster. N. v m. p.

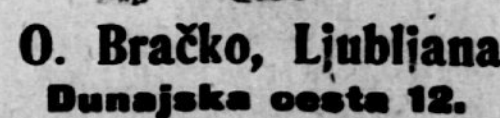
Kino Ideal predvaja danes zadnjič za celotno kriminalno dramo »Pikasta kravat« s Karlom Augenom v glavni vlogi ter ljubko šolajro »Lilino veselje do zakona«. Jutri, v torek, na praznik, popolnoma nov, interesanten spored, obsegašč dva krasna filma: »Lola v hlačah«, razposeljena burka v dveh delanah ter »Zelena kletka«, senzacionalna detektivska drama v štirih delih, urizoriji Mogens Enger. Ta spored ostane do četrta, dne 27. marca ter ni za mladino. — Kino Ideal.

Kultura.

»Spanska muha« je precej priljetna burka, toda zabavna, ker ima dosti satirskijske komike in ker postavlja tudi nekaj originalnih figur na oder. Sobotni predstavi se je pač poznalo, da so jo kar tako, brez zadnje pile, vrgli na prizorišče v skupni igri se osebe ni ustrezalo, kakor bi se bilo moralo. O ženskih vlogah, v katerih so poleg gospe Bukšekove nastopale gospodične Garvasova, Mira Danilova, Rakarjeva in Bergantova, ni omeniti kaj posebnega, ker tudi ne nudilo prilike za posebno stvarjanje. Izmed igralcev je gospod Danilo poglavitno vlogo uveljavljal vrlo značilno, najsi ne povsem ugaljeno. Gospod Bratina je ustvaril strogo umerjenega in zato jako učinkovitega parlamentarca. Gospod Zelenik je bil v maski in vedenju izborni asirijolog, čigar zibelka je spriču na vso moč nerodne lokalizacije teke v — Ribnici! Gospod Drenovec je pretkanega odvetnika predstavljaj z elegantno živahnostjo, gosp. Gregorin pa se je dokaj uspešno trudil s senilnim Tidenavjem. Gospod Rasberger je starega grešnika Wimmerja opremil s suhotnim humorjem: gospod Ločnik naposled se je kot oče ribniškega asirijologa poizkušal v ribniškem narčju. — Burka je ob vseh nedostatkih povzročala veliko smeha in s tem opravila svojo dolžnost.

Reportar Narodnega gledališča. Dramsko gledališče. V ponedeljek, 24. t. m. ob 8. sver. »Kralj na Betajnovic« izven abonentov. Drami

Spomnijajte se
Družbe sv. Cirila in Metoda

Vpraša se v
„Narodni tiskarni.“

